

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

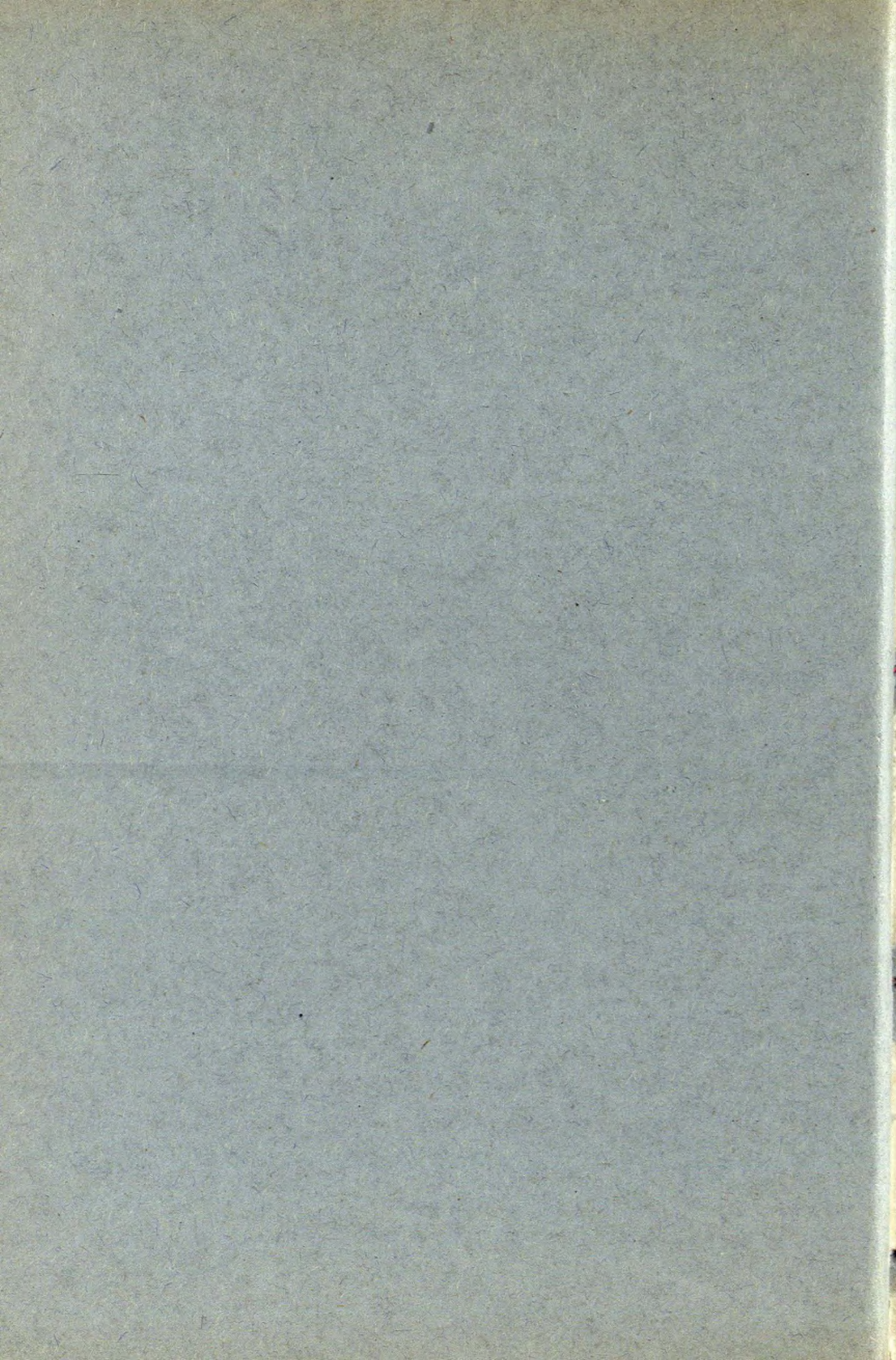
Година XX

Нови Сад, Мај, 1971.

Број 5

САДРЖАЈ

	Позив на Скупштину од 15. маја 1971;
	Извештај Управног одбора о раду Адвокатске коморе у С.А.П. за раздобље од 6. јуна 1970. до 15. маја 1971;
Мр Милијан Поповић	Однос субјективног права и права у погледу приоритета настанка;
др. Душан П. Радоман	Поводом погрешне примене уставне пресуђене ствари;
Коста М. Месаровић	Ретроактивно дејство Закона о наслеђивању;
Благоје Ранчић	Значај припрема тужбених захтева у књиговодству предузећа;
	Бианс Адвокатске коморе за 1970. годину;
	Из судске праксе;
	Службена саопштења.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XX

Нови Сад, Мај, 1971.

Број 5

ИЗВЕШТАЈ УПРАВНОГ ОДБОРА О РАДУ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ ЗА РАЗДОБЉЕ ОД 6. ЈУНА 1970. ГОДИНЕ ДО 15. МАЈА 1971.*

ОПШТИ ДЕО

Органи Коморе изабрани на Скупштини од 6. јуна 1970. године су прихватили метод рада који је изграђен и успешно примењиван у претходном периоду.

Поред решавања текућих питања органи Коморе су у извештајном периоду

- учествовали у раду на припремама за доношење Покрајинског закона о адвокатури и другој правној помоћи,
- вршили припреме за прославу педесетогодишњице Коморе,
- учествовали у раду Савеза адвокатских комора,
- радили на побољшању материјалних услова за вршење адвокатуре,
- пратили рад и учествовали у дискусијама за изградњу новог правосудног система и
- припремили прелаз на нов начин новчаног пословања у Комори.

Закон о адвокатури

Општи закон о адвокатури и другој правној помоћи од 31. марта 1970. године је прихватио онај вид адвокатуре, који се на нашем подручју током историјског развитка изградио и афирмисао. Адвокатура је са задовољством поздравила Општи закон о адвокатури, јер његове одредбе у битним, основним питањима подударају се са схватањима адвокатуре о раду и положају, о правима и дужностима адвоката. У Општем закону о адвокатури су постављена основна начела за организацију адвокатуре и за рад адвоката, у Закону је одређено, да ће се сада важећи потпуни Закон о адвокатури из 1957. године примењивати најкасни-

* Позив на Скупштину од 15. маја 1971, штампан је на 51 страни овог броја „ГЛАСНИКА“.

је до 31. децембра 1971. године. Ова је одредба наметала обавезу да се приступи изради Покрајинског закона о адвокатури и другој правној помоћи.

Покрајинско извршно веће је израдило Предлог за доношење Закона о адвокатури и другој правној помоћи. У дискусијама које су претходиле изради овог Предлога, Комори је обезбеђена могућност, да изложи и образложи свој став по свим питањима. У тим претходним дискусијама вођеним са надлежним органима Покрајинске скупштине и Извршног већа ставови по искрслим спорним питањима су у претежном делу усаглашени. Није — барем за сада — прихваћен став Коморе само по овим питањима: — Комора сматра да би у циљу обезбеђења потребно стручности адвокатских кадрова требало увести одређен стаж као предуслов за упис у именик адвоката. — Извршно веће налази да тај захтев није у складу са прописима важећег Закона о правосудном испиту;

— Комора сматра да би у циљу подстицања колективног рада у адвокатури требало дати пуну слободу самоуправног договарања у стварању разних форми адвокатских радних заједница и да би прописивање детаљираних одредаба о организацији и раду тих заједница спутавало стварање услова за колективни рад, слободан избор форми и слободно стварање услова за удружени рад — веће сматра да Општи закон садржи обавезе за прописивање таквих одредаба.

У току дискусије о новим републичким законима о адвокатури појавило се још једно спорно питање: адвокати сматрају да у републичке законе и у покрајински закон треба увести одредбу, да адвокати у својим правима и обавезама нису само, „у начелу“ већ потпуно изједначени са лицима у радном односу.

Комора се нада да ће у даљем току рада за доношење Покрајинског закона о адвокатури итд. ставови адвокатуре бити прихваћени и по овим још преосталим спорним питањима.

Комора жели и овом приликом да истакне, да је Секретаријат за правосудје, главни носилац радова око припреме новог закона, био у сталном контакту са Комором, да је показивао пуну пажњу за наше опредељење по свим питањима и да је прихватио и подржао наш захтев да наши представници буду позвани и консултовани у појединим скупштинским одборима при расправљању о Предлогу за доношење Закона о адвокатури и другој правној помоћи.

Припреме за прославу

Наша Комора прославља ове године педесетогодишњицу оснивања. На годишњој скупштини 6. јуна 1970. године је прихваћен предлог, да се овај датум забележи приређивањем пригодне свечаности. Комора је формирала посебан одбор за прославу.

Одбор је припремио програм прославе. Програм је објављен у броју 3/71 нашег „Гласника“. Датум прославе је утврђен

за 24. и 25. септембар 1971. године. Први дан прославе, свечани део, био би посвећен историји коморске институције. Други дан, радни део, анализи питања савремене адвокатуре у новом самоуправљачком друштву.

Одбор жели да припреми свечану едицију посвећену историји Коморе и њеним бившим истакнутим члановима.

Одбор сматра да би поводом прославе требало предложити известан број колега за одликовање.

Желимо да ова прослава буде достојна традицијама и важности наше коморске институције и очекујемо да ће чланство својим активним учешћем на прослави обезбедити њен успех.

Савез адвокатских комора

Савез адвокатских комора је постао факултативна организација. По члану 20 Општег закона о адвокатури Адвокатске коморе саме одлучују о свом удруживању у заједничку организацију. Све коморе — наша на својој годишњој скупштини од 6. јуна 1970. године — изјасниле су се за одржавање заједничке међукоморске организације. Наша комора сматра да је Савез својим досадашњим радом у потпуности оправдао очекивања везана за ову међукоморску институцију, оцењује да ће Савез и у новим условима реорганизације правосудног система задржати значај који има за адвокатуру у Југославији.

На Пленуму Савеза од 12. и 13. децембра 1970. године је одлучено да поједине коморе израде нацрте правила наше заједничке адвокатске организације. Наша комора је поступила по овој одлуци. Израдила је нацрт статута Савеза. При том, настојала је да формулација нацрта Статута буде у складу са изменама у нашем правосудном систему, а да при том не мењају на основама у организацији Савета, које су се показале корисним и исправним, и задржале свој актуалитет. Комора подржава настојања Савеза да се улажу напори да се у републичким законима и у покрајинском закону о адвокатури утврде идентична решења о битним питањима јединствене адвокатуре у Југославији, како не би дошло до поремећаја у њеном раду као самосталне друштвене службе на целој територији Југославије.

Комора поздравља иницијативу Савеза да на Конгресу Међународне уније адвоката који ће се оджати 1975. године постави кандидатуру свог представника за положај председника Међународне уније, адвоката, — а тиме и за одржавање Конгреса Уније у 1977. години у Југославији.

Материјална питања

9. марта 1970. године је ступила на снагу нова Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката у Војводини. Овом Тарифом се рад адвоката награђује приближно према економским приликама и према вредности самог рада. Адвокати

су овим начином решења питања тарифирања свог рада задовољни.

По питању опорезивања адвоката није дошло до промене. Систем опорезивања није од стране надлежних органа преиспитан и стављен на нове основе.

Управни одбор је, у сарадњи са осталим коморама путем Савеза адвокатских комора Југославије, обратио се предлогом за измену прописа о опорезивању адвоката Савезној Скупштини — комисији за ревизију савезних закона из области финансирања и пореског система као и Савезном секретаријату за финансије. Овим предлогом се тражи измена и допуна неколико законских прописа а најважније је у овом предлогу да се чл. 82 Основног закона о доприносима и порезима грађана измени тако, да гласи онако како је гласио пре ступања на снагу чл. 6 Закона о изменама и допунама Основног закона о доприносима и порезима грађана тј. да стопе доприноса из личног дохотка од самосталног вршења интелектуалних услуга, могу бити утврђене највише до висине стопа прописаних за личне дохотке из радног односа.

Исто тако је Савез адвокатских комора предложио да се постојећи Основни закон о доприносима и порезима грађана у чл. 26 ст. 3 измени тако да се основица доприноса, односно пореза, утврђује на основу пословних књига, тј. да овај текст гласи онако како је гласио пре ступања на снагу измена и допуна Основног закона о доприносима и порезима грађана (Сл. лист СФРЈ 54/1967).

Поводом ових предлога Савеза адвокатских комора Југославије није стигао никакав одговор.

У току извештајног периода радило се на изменама и допунама социјалног законодавства. Услед досадашњих уставних промена Скупштина САПВ овлашћена је да донесе своје законе из оквира социјалног осигурања, а у границама прописаним у савезним законима.

На основу ових овлашћена Скупштина САПВ донела је Закон о здравственом осигурању и обавезним видовима здравствене заштите становништва који је ступио на снагу 7. јануара 1971. године, а почеће се примењивати почев од 1. јануара 1972. године.

Закон предвиђа оснивање Заједница осигурања за лица у радном односу, за земљораднике и за остала лица.

Према члану 64 став 2 а у вези са чланом 19 тачка 2 адвокати се осигуравају у заједницама осигурања радника. Средства за здравствено осигурање лица која врше самосталне професионалне делатности обезбеђује ова лица доприносом а висину доприноса утврђује сама заједница (члан 78 цитираног Закона).

Управни одбор коморе са своје стране узео је видног учешћа у раду на доношењу Закона о здравственом осигурању и обавезним видовима здравствене заштите становника, па је и посебном писменом представком тражио да се из Нацрта закона

бришу посебне заједнице осигурања лица самосталне професионалне делатности и да се ова лица осигурају у оквиру заједнице осигурања радника. Овај предлог је делимично усвојен, у толико, што се адвокати и друга лица наведена у члану 19 тачка 2, 3 и 4 осигуравају у оквиру Заједнице осигурања радника. Надаље је Управни одбор ставио предлог да се у Закону о здравственом осигурању утврди максимална основица здравственог осигурања за лица која врше самостално професионалну делатност. Овим предлогом је Управни одбор хтео да се у самом закону утврде објективни критеријуми за утврђивање основице па тако посредно и доприноса за здравствено осигурање како не би дошло евентуално до неоправданог оптерећивања лица која врше самостално професионалну делатност. Овај предлог међутим, законодавац није усвојио. Тако ће заједнице осигурања радника утврђивати основице доприноса и сам допринос за адвокате.

Заједнице осигурања још нису образоване, па се још незна колико ће бити ових заједница.

Надлежни савезни органи већ дуже време разматрају проблеме пензијског и инвалидског осигурања. Ради се на постављању ових осигурања на сасвим нове основе, односно о доградњи пензијског система. Пошто ова питања тангирају и материјалне интересе адвоката, Управни одбор је путем Савеза адвокатских комора Југославије ставио предлог комисији за доградњу пензијског система у Савезној скупштини у односу на општа питања која тангирају све осигуранике, а посебно је предложио да се социјално осигурање адвоката регулише искључиво законима (савезним и републичким) у оквиру ризичне заједнице и јединственог фонда са осигураницима из радних односа. Да се адвокати потпуно изједначе у правима са осигураницима из радног односа, да основице осигурања адвоката буду утврђене законима Савезним и Републичким. По том предлогу основице осигурања адвоката би биле обавезне и факултативне (цео текст предлога објављен је у „Југословенској адвокатури бр. 5/1970“).

Измена о правосудном систему

Нови уставни амандмани најављују и битне измене у нашем правосудном систему. Комора сматра да су адвокати и позвани и дужни да се појединачно и путем својих организација ангажују у напорима да се изналазе најбоља решења. Комора је својој Комисији за правне прописе ставила у посебну дужност да прати развој тенденција у реформи правосудног система, да се организовано укључује у јавну дискусију о уставним амандманима. Комора предвиђа, да ће ако то буде оценила за корисно и целисходно, организовати и шира саветовања по појединим питањима реорганизације.

Комисија за правне прописе је путем свог представника учествовала у раду саветовања о реформи породичног законодавства.

Припреме за измену новчаног пословања у Комори

Према нашим досадашњим прописима чланарина се плаћа у фиксном месечном износу и у варијабилном делу 1% бруто прихода.

Наша Комора је била једина, која се на овај начин финансира. Све су остале коморе прихватиле систем плаћања јединствених, фиксних износа чланарине.

Наш систем наплаћивања је, сматрамо, био правичнији. Адвокати са већим приходима су имали допринети трошковима издржавања Коморе са већим износима. Али је услед измењених прилика, овај систем постао неодржив. Немамо више јединствени начин опорезивања, по појединим општинама и тиме ни могућности да по јединственим критеријима вршимо наплаћивање чланарине, именито, варијабилног дела чланарине. У неким општинама се опорезивање адвоката врши у паушалном износу, без исказивања бруто прихода, у неким се закључује споразум о расподели укупно разрезаног износа пореза, а критерији у обавезном вођењу књига, варирају према општинама као и стопа пореске. Осим тога, несигурност, нестаљност варијабилног дела чланарине онемогућава правилно буџетирање прихода и расхода.

Због свега тога је Управни одбор Коморе на Конференцији свих органа Коморе и представника Радних одбора одржаној 18. децембра 1970. године поднео предлог да се донесе привремена одлука о укидању 1% коморског доприноса и плаћању чланарине у фиксном износу. Истом приликом је размотрен и предлог Управног одбора да се у Посмртни фонд коморе уплати унапред одређена аконтација да би Комора била у могућности да у случају смрти члана Фонда исплати одмах кориснику целу своту посмртнине. Конференција је прихватила ове предлоге и донела следеће привремене одлуке:

1. Укида се 1% коморски допринос на остварени бруто приход почев од 1. јануара 1971. године.

2. Чланарина се плаћа у одређеном износу. Годишња чланарина износи почев од 1. јануара 1971. године 840,00 дин.

Адвокати почетници, у првој години праксе и адвокати стари преко 70 година плаћају половину чланарине.

3. Почев од 1. јануара 1971. године у Посмртни фонд уплаћује се аконтација у износу од 120,00 дин. која се на крају године обрачунава према броју умрлих адвоката.

4. Ове привремене одлуке важе, ако их одобри годишња скупштина. Предлажемо годишњој скупштини да прихвати и одобри у привременој одлуци предложени начин регулисања новчаних обавеза наших чланова према Комори.

ПОСЕБИН ДЕО

Адвокати

У 1970. години бројно стање адвоката у односу на 1969. годину незнатно се смањило. На дан 31. XII 1969. године у имену адвоката било је уписано 423 адвоката, а на дан 31. XII 1970. године у имену адвоката уписано је 421 адвоката.

У току 1970. године уписано је 45 адвоката, и то: 9 из редова адвокатских приправника, 5 судија, 1 стручни сарадник у суду, 1 из правобранилаштва, 1 из тужилаштва, 5 из привреде, 2 из управе, 3 пензионера, 14 адвоката у пензији, 3 ван радног односа и 1 из друге Коморе.

Број уписаних адвоката у поређењу са 1969. годином у којој је уписано 57 адвоката опао је са 12 адвоката.

У 1970. години брисано је из именика адвоката 47, и то: 7 услед смрти, 20 због пензионисања, 12 због заснивања радног односа, 5 због пресељења седишта адвокатске канцеларије на територију друге Коморе, 2 јер су изабрана за судије, 1 на основу пресуде Дисциплинског суда. У току 1970. године извршено је 13 пресељења седишта адвокатских канцеларија.

У току 1970. године постављено је 53 преузиматеља адвокатских канцеларија, 6 привремених заменика оболелим адвокатима, 1 привремени заменик суспендованом адвокату, 3 заступника, 11 бесплатних заступника, донето је једно решење о суспензији, 18 решења о разрешењу дужности преузиматеља, 4 решења о разрешењу дужности привремених заменика, евидентирано је 12 уговора склопљених између адвоката и привредних организација о пружању правне помоћи.

Адвокатске канцеларије су углавном распоређене у седишту Врховног суда Војводине, окружних и општинских судова, док 18 адвоката има седиште своје адвокатске канцеларије у местима где нема суда. Дана 31. XII 1970. године од уписаних 421 адвоката, седиште адвокатске канцеларије имали су: у Новом Саду 101, Ада 3, Алибунар 5, Апатин 5, Банатско Ново Село 1, Бач 2, Бајмок 2, Бачка Паланка 4, Бачки Петровац 1, Бачко Петрово Село 1, Бачка Топола 7, Бечеј 11, Бела Црква 4, Беочин 2, Бездан 1, Чантавир 1, Чуруг 1, Дебељача 1, Футог 1, Фекетић 1, Ириг 1, Инђија 7, Кикинда 14, Ковин 5, Ковачица 6, Кула 2, Купусина 1, Кањижа 3, Мали Иђош 1, Мол 2, Нова Црња 1, Нови Бечеј 5, Нови Кнежевац 3, Опово 1, Опацаи 4, Остојићево 1, Панчево 31, Пачир 1, Пећинци 1, Пландиште 2, Рума 6, Србобран 5, Сечањ 2, Сента 8, Сомбор 19, Сремски Карловци 1, Сремска Митровица 14, Стара Пазова 8, Суботица 44, Зрењанин 33, Жабал 3, Темерин 2, Тител 2, Шид 6, Уљма 1, Врбас 7, Вршац 12, Хоргош 1.

Значи да, ниједно седиште Општинског суда није без адвоката.

Адвокатски приправници

У именуку адвокатских приправника Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду на дан 31. XII 1969. године било је уписано 51. адвокатски приправник, а на дан 31. XII 1970. године 42 адвокатских приправника.

У 1970. години уписано је 12 адвокатских приправника од којих: 9 са Факултета, 1 судијски приправник, 2 из друге Коморе.

Брисано је у 1970. години 21 адвокатски приправник и то: 10 због уписа у именик адвоката, 8 због заснивања радног односа, 2 због уписа у именик адвокатских приправника друге Коморе, један због пензионисања.

У току 1970. године један адвокатски приправник наставио је адвокатско приправничку вежбу након одслужења кадровског рока у ЈНА, 1 адвокатски приправник прекинуо је адвокатско приправничку вежбу због одслужења кадровског рока у ЈНА, 6 адвокатских приправника променили су адвокатско приправничку вежбу од адвоката код другог адвоката. Адвокатски приправници обављају адвокатско приправничку вежбу у 18 места у Војводини и то: 41 у седишту суда и 1 ван седишта суда, а у следећим местима Војводине: Нови Сад 20, Бач 1, Бечеј 1, Бела Црква 1, Кањижа 1, Зрењанин 5, Суботица 2, Сомбор 1, Сента 1, Стара Пазова 1, Сечањ 1, Сремска Митровица 1, Сремски Карловци 1, Панчево 1, Пландиште 1, Озаци 1, Чуруг 1, Врбас 1.

Број адвокатских приправника у 1970. години у односу на 1969. годину смањено се за девет адвокатских приправника.

И у 1970. години услед малог броја адвокатских приправника, Удружење адвокатских приправника није показало већих активности. Одржана је годишња Конференција удружења адвокатских приправника 23. маја 1970. године на којој су изабрани представници адвокатских приправника у Управни одбор, Савет, чланове већа Дисциплинског суда Адвокатске коморе Војводине, Председник удружења адвокатских приправника, узели су учешће преко својих делегата у раду скупштине Адвокатске коморе Војводине која је одржана 6. јуна 1970. године у Новом Саду.

РАД ОРГАНА КОМОРЕ

Управни одбор

Рад Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду у 1970. години одвијао се нормално. У току 1970. године Управни одбор одржао је 12 редовних седница и једну ванредну седницу Управног одбора, а на тим седницама донео је 296 записничких решења. На седницама управног одбора редовно су присуствовали сви чланови, сем када је неко од чланова био

спречен из оправданих разлога. На седници Управног одбора на којима су расправљана општа питања адвокатуре и важнији проблеми позивани су и други органи Коморе, и то: Председник Дисциплинског суда, Дисциплински тужилац и Председник комисије за преглед финансијског пословања, што се показало нарочито корисно за координацију рада ових органа.

Савет

У току прошле гј. 1970. године, Савет Адвокатске коморе Војводине наставио је своју активност из ранијих година. Настојао је да у раду адвокатуре дође до изражаја њен друштвени значај друштвена улога.

Савет констатује да се афирмација наше, покрајинске адвокатуре, креће све више и више у позитивном смислу. Адвокатура је раније призната као саставни део нашег правосудног система, а нужно је нагласити да адвокатуре у склопу осталих фактора правосуђа, стиче обележја равноправности у нашем правосудном систему, где је и она самостални чинилац. Изједначеност адвокатуре са осталим органима правосуђа има своје место у Општем закону о адвокатури, а то ће се начело још по-добрније изразити у предстојећем Закону о адвокатури и другој правној служби. Савет сматра да је адвокатуре у нашој Покрајини потпуно дорасла за обављање својих задатака, који се пред њу постављају. А да би тако у потпуности и успела адвокатури је, са друге стране, потребно разумевање друштвено политичких заједница у седиштима њихове активности.

У току 1970. године, Савет је одржао седам редовних седница, са обилним дневним редом. На овим састанцима расправљало се о свим питањима, која су спадала у надлежност Савета. Сем тога, Савет је износио на дневни ред, те расправљао још и питања из области Покрајинског закона о адвокатури, о дисциплини, о етици, о материјалним питањима, координирајући увек са свим органима наше Коморе, а посебно са Управним одбором.

Савет је доста труда уложио у напорима око постизања што успешнијег резултата, приликом одржавања прошлогодишње изборне годишње скупштине Адвокатске коморе Војводине, која је одржана у Новом Саду 6. VI 1970. године. Тако је Савет, пре Скупштине, а у најтежној сарадњи са Управним одбором, настојао да се изнађе, правилан, објективан и задовољавајући критеријум у погледу изгледа свих органа Коморе, респектујући при том начела демократичности начела ротације, територијалног начела и начела равноправности народа и народности.

У свом сталном координираном раду са Управним одбором Савет је по свим важнијим питањима износио своја мишљења, препоруке и становишта, тако да се овај рад одвијао у складу и хармонији.

Изборна Скупштина Коморе, Одржана је у Новом Саду 6. VI 1970. године а пошто је и Савету истекао мандат, на седни-

ци Покрајинског већа Скупштине САПВ 1. и 2. јула 1970. године изабрани су нови чланови Савета.

Сматрамо да је његова целокупна делатност у протеклој години успешна, јер је рад истаго био обиман и користан за даље јачање и афирмацију војвођанске адвокатуре.

Представници Савета су узели видног учешћа и у раду на заједничком састанку председника свих радних одбора адвоката Војводине са свим органима Коморе, који је одржан у Новом Саду 18. XII 1970. године. Тада су на дневном реду између осталог биле и Примедбе на нацрт Покрајинског закона о адвокатури. Бројни представници Савета, у исцрпном излагању својих ставова, у многоме су допринели како да се постави наша Адвокатска комора при доношењу тога покрајинског закона. Коначно, Савет је у сарадњи са Одбором за прославу педесетогодишњице адвокатуре Војводине, много напора уложио код решавања свих питања око припрема и око организације ових прослава, изражавањем својих мишљења, запажања и сугестија тако и понудом своје пуне ангажованости за остварење појединих проблема, које искрсавају код ове припреме.

У оквиру надлежности Савета по питању уписа нових адвоката — током прошле године Савет је размотрио 44 случаја, тако да је у 43 предмета дао своју сагласност на упис молилаца у именик адвоката, док је свега у једном случају ускратио своју сагласност и то због молиоачеве недостојности да буде уписан.

Дисциплински тужилац

У току 1970. године на решавању било је укупно 142 дисциплинска предмета. Од овог броја 55 предмета су била из ранијих година, а 87 предмета је било на решавању по којима је дисциплински поступак покренут у 1970. години.

До 31. XII 1970. године укупно је решено 81 дисциплинских предмета. Од решених предмета 5 је решено подизањем оптужнице, 8 предмета су предати Комисији за мање повреде дужности адвоката, а остали предмети су решени обуставом дисциплинског поступка. У 1970. години изречена је једна мера суспензије вршења адвокатуре и пет суспензија, односно обустава, због неудовољења материјалним обавезама према Комори, које су одмах након удовољавања и укинуте. Једна суспензија је пренета из 1969. године и трајала је читаву 1970. годину због покренутог кривичног поступка.

Остало је у раду 61 предмет углавном због тога што је велики број предмета доспео у комору крајем године па услед давања пријава на изјашњење и прикупљања осталих доказа као и због спорости и одуговлачења давања изјашњења, ови предмети нису решени. Судаћи по броју дисциплинских пријава и покренутих поступака у поређењу са ранијим годинама мора се утврдити да је у 1970. години стигао нешто мањи број пријава, но обзиром да је број уписаних незнатно опао сразмерно мањем броју адвоката је нешто и мање пријава.

Кратком анализом поднетих пријава против адвоката у 1970. години утврђује се да се највећи број предмета односи на пропусте адвоката око сређивања земљишних књига од којих је највећи број пријава неосновано поднет и поступци против адвоката су обустављени, као и због неиздавања списа на захтев странака, те тражењу обрачуна у вези заступања. У протеклој години било је две теже повреде адвокатуре против којих је тражена и одређена мера обустава вршења адвокатуре.

Дисциплински суд и Комисија Управног одбора за мање дисциплинске предмете

У току 1970. године код Дисциплинског суда је било укупно на решавању 19 предмета, од тога су 13 пренети као нерешени из 1969. године, а нових је било 6.

Дисциплински суд је оджао укупно 3 главна претреса и решио је укупно 9 предмета док је 10 предмета пренето у 1971. годину као нерешено. То су или предмети по оптужницама које су подигнуте крајем године а највише је таквих где се чека на разјашњење извесних потребних чињеница, или прикупљања нових доказа, или пак се чека на окончање судских предмета.

Од завршених предмета у 6 случајева је донета пресуда и то: у једном предмету је изречена казна губитка права на адвокатуру у трајању од 1 године и 6 месеци, док је у 5 случајева изречена новчана казна. Услед одустајања дисциплинског тужиоца од оптужнице, у два предмета је дисциплински поступак решењем обустављен, а један предмет је уступљен дисц. суду друге коморе, усред пресељења адвокатске канцеларије на другу територију дисциплински окривљеност.

Од завршених предмета у овој години по материји дисциплинског поступка, углавном се ради о несавесном и нестручном вршењу адвокатуре, неподношење жалби о року, а примећен је пораст наплаћивања награда већих од прописаних.

Из овог предлога види се да је број нових предмета по којима је подигнута оптужница у опадању, из чега би се могао извести закључак да је стање дисциплине поправљено. Број невршених предмета би могао бити и мањи, али је примећено да дисциплински окривљени у већини случајева не доносе на претрес комплетан материјал па је због тога морало долазити до одлагања.

Код комисије Управног одбора за мање дисциплинске претупе укупно је било на решавању 8 предмета од којих су сви решени. Од ових предмета 3 се односе на мање повреде дужности адвоката у вршењу адвокатских послова, док се 5 односи на неиспуњење материјалних обавеза према Комори.

У свим предметима су донета решења којим се дисциплински окривљени кажњени новчаним казнама.

Посматрајући у целини стање дисциплине у протеклој години може се утврдити стабилизација и учвршћење исте, што је свакако позитивна промена, осим једног случаја где је изречена казна губитка права на адвокатуру.

Радни одбори

У 1970. години на територији Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду регистрована су 22 радна одбора.

Сва места која имају више од 5 адвоката имају своје радне одборе. Изузетак је једино Србобран. У овом месту постоји тренутно довољан број адвоката за оснивање радних одбора али исти није оформљен, са разлога што је Србобрану у току ове и протекле године било уписано неколико адвоката који су се брисали тако да је број уписаних адвоката био међан.

Већина Радних одбора је у овој години доставила извештај Управном одбору о извршеним изборима председника Радних одбора. Изузетак у овоме су свега неколико мањих радних одбора који у 1970. години нису вршили изборне промене.

Рад радних одбора у другој половини 1970. године је био запажен и то код нарочито већих радних одбора као што су Суботица, Панчево, Сремска Митровица, Зрењанин, Бечej, Сомбор и Бачка Топола. Према извештајима које је добио Управни одбор ове Коморе састанци радних одбора су се одржавали због разрађивања теза Закона о адвокатури, разраде теза и материјала Закона о адвокатури и теза закона о заједницама осигурања.

Посебну ангажованост радни одбори су показали на обавештавању свога чланства о склопљеном уговору о осигурању адвоката. Неки већи радни одбори успели су да остваре контакт са скупштином општине а посебно са неким одборима, пред којима су претресана питања из области адвокатуре уз учешће представника радних одбора.

У децембру месецу, тачније 18. XII 1970. године одржан је заједнички састанак представника радних одбора са органима Коморе, на коме је претресано питање преднацрта Закона о адвокатури и другој правној помоћи — служби — и питање плаћања коморског доприноса. Пре овога састанка одржани су састанци радних одбора тако да су на овом састанку могле бити донете одлуке о плаћању паушалног коморског доприноса у виду чланарине, које истина имају привремени карактер до скупштине.

Крајем ове године предузете су мере од стране секретаријата ове коморе да се устроји посебна књига радних одбора у којој би биле евидентиране све промене унутар радних одбора.

„Гласник”

Двадесет је година непрекидног излажења „Гласника”. Сарадња на часопису је увек била обезбеђена али не у већој мери

из редова адвоката и адвокатских приправника. По општој оцени наших читалаца сарадници су увек били добро одабрани правници, који су својим темама и начином приказивања истих, увек били савремени и актуелни.

У 12 месечних бројева „Гласник” је био обавезан да публикује 384 странице. Међутим, „Гласник” је објављен на 460 страница, што значи повећање од 76 страница.

На 50 страница „Гласника” је у 1970. години, у 12 бројева публиковао 15 чланака и написа који третирају општа питања адвокатуре. Из грађанско-правне материје публиковао је 19 чланака на 126 страница из кривично-правне материје 5 чланака на 35 страница, из историјско-друштвених наука 5 чланака-студија на 90 страница, социјалног законодавства 3 чланка на 21 страница, о питању реорганизације судова 2 чланка на 11 страница, разни чланци и написи на 64 странице. Осим тога, публиковао је „Гласник” судску праксу на 40 страница, а службена саопштења Адвокатске коморе на 36 страница. Публиковани су чланци који су били актуелни са разним фазама у којима се кретала поједина третирана питања.

Публиковао је „Гласник” и 127 одлука Врховног суда Војводине и Врховног привредног суда и то: ВСВ 79 одлука, од тога 47 грађанских и 32 кривична.

Библиотека

Библиотека Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду броји: 3.145 дела, док је у 1969. години имала 2.913 дела, што значи да је набављено 232 дела.

Књиге и часописи коришћени су у библиотеци и ван библиотеке.

Администрација Коморе

Рад администрације Коморе одвијао се нормално. У деловодном протоколу администрације запремљено је 450 предмета, од којих су сви решени сем једне молбе за упис у именик адвоката, која није комплетирана потребним документима.

Књиговодство је имало 1.620 дописа, од којих 208 Радним одборима. Укупан број предмета које је администрација имала у раду износи 2.070 предмета.

У администрацији Коморе ради 3 службеника и један помоћни службеник. Непосредни надзор и руководство рада администрације вршио је секретар Управног одбора.

СЕКРЕТАР

Управног одбора
Стеван Рончевић

ПРЕДСЕДНИК

Управног одбора
Др Јожеф Варади

ОДНОС СУБЈЕКТИВНОГ ПРАВА И ПРАВА У ПОГЛЕДУ ПРИОРИТЕТА НАСТАНКА

Однос између субјективног права и права¹ спада у ред најкомпликованијих питања из проблематике о субјективном праву. Истиче се чак да овај проблем спада међу „најтамније” и

¹ Извесни писци истичу да термин „право” долази од латинске речи *dirigere* (састављене из две речи: *de* и *regere*) од које потиче *directum*, *dricum*, *droict*, *droit*) в. Б. Тасић, *Увод у правне науке*, Београд, 1933, с. 65; Ч. Марковић, *Грађанско право*, I, *Увод у право уопште*, Београд, 1928, с. 14). Речју „*directum*” обележава се оно што „води једном одређеном циљу”. По мишљењу других реч „право” потиче од речи *drectum* (уместо речи *directum*), а ова од санскритске речи *driva*. Термином „*drectum*” обележава се „оно што одговара правој линији, што је уређено, симетрично”. Како у латинском, тако и у немачком, енглеском, француском, грчком, кинеском и словенским језицима термин „право” се доводи у везу са појмовима „тачност”, „правилност” и „поштење”.

У већини језика данас речју „право” означавају се два различита феномена: објективно право и субјективно право. Таква је ситуација нпр. у српскохрватском језику (право), руском (право), немачком (*Das Recht*), холандском (*Recht*), шпанском (*Derecho*), италијанском (*il diritto*), румунском (*dreptu*). Француска правна терминологија између субјективног и објективног права прави разлику код писања. Кад се напише реч „*Droit*” (са великим почетним словом) онда се мисли на објективно право, а са малим почетним словом — на субјективно право. У енглеском језику, међутим, термином „*the law*” се обележава објективно право, а термином „*the right*” — субјективно право. Исто тако у словеначком језику реч „право” означава објективно право, а реч „правица” — субјективно право. У језицима у којима иста реч (право) служи за обележавање и објективног и субјективног права, због потребе разликовања ова два феномена, речи „право” додаје се атрибут „објективан” или „субјективан”, па се каже објективно право или у објективном смислу и субјективно право или право у субјективном смислу. Право добија атрибут „објективно” када се тиме желе означити правне норме, пошто су оне независно од правних субјеката, а атрибут „субјективно” ради истицања његове припадности одређеним субјектима (в. Л. И. Петражицки, *Теорија права и господарства в свјази с теоријем нравствености*, Издание второе, исправленное и дополненное, Петербург, 1909, Том II, с. 321).

Противу двојке употребе речи „право” изјашњава се изван број правних теоретичара. Тако истакнути совјетски правни писац П. И. Стучка писао је да су „материјални односи” у ствари „објективна појава”, док обликовање „животних односа у виду појмова или у виду заповести у закону” поседује „више или мање субјективни карактер” (В. П. И. Стучка, *Курс советсково грађансково право*, Том I, Изд. 2, Москва, 1931, с. 232.). Југословенски грађански писац М. Лановић критикујући употребу термина „субјективно право” истиче да је тај израз „начелно неоснован и стварно погубљан”. Субјективно право „није уопште право” већ „један од односа који по правној норми могу настати”. Поред тога, „што је још важније” назив субјективно право може „дако у заблуду завести” да су и објективно и субјективно право „двје врсте неког вишег појма права који их обе подједнако обухвата”. Пошто, међутим, таквог „вишег појма” нема Лановић се залаже да се термином „право” означавају само правне норме (в. М. Лановић, *Увод у правне науке*, II издање, Загреб, 1942. с. 236.). Чини нам се да је оправдана критика употребе термина „субјективно право”. Сматрамо да је субјективно право (заједно са правном обавезом) начин, форма реализације објективног права. Уместо термина „субјективно право” погоднија је употреба термина „правно овлашћење”. Како је, међутим, и надлежност правно овлашћење, за ознаку субјективног права треба употребљавати израз „субјективно правно овлашћење”, а надлежност називати просто „надлежношћу” или „објективним правним овлашћењем”.

„најспорнија места“ целокупне теорије права.² Његовој сложености нарочито је допринела доктрина природног права. Иако овај правнофилософски правац има неоспорних заслуга за развој теорије права, ипак је у погледу питања које овде разматрамо допринео његовој мистификацији, а не исправном решењу. Са потискивањем школе природног права у прошлом веку јавили су се нови правнофилософски правци и нови одговори на постављено питање. Како у прошлом, тако и у овом веку мишљења су била и остала прилично дивергантна.

У правној теорији се наине поставља питање шта настаје раније: право или субјективно право, односно да ли је право логички услов настанка субјективног права или обрнуто. У погледу историјског и логичког приоритета између ових феномена заступају се два антиподна става: по првом, субјективно право претходи праву, док је по другом субјективно право еманација права. Постоји и треће, средње решење по коме се субјективно право и право подједнако првобитни.

I

1) Доктрина природног права је прва покушала да покаже и оправда приоритет субјективног права у односу на право. Природноправно схватање доминирало је у временском сегменту од два века (XVI — XVIII в.), да би у XIX в. било потиснуто. Ово се схватање, међутим, ипак задржало све до савременог доба вегетирајући у системима појединих писаца, а у овом веку се чак говори о ренесанси школе природног права.³

Природноправна школа заступа тезу о егзистенцији вечних, непроменљивих, универзално важећих, неписаних закона по којима се управља људско друштво. Основне две варијанте ове школе су биолошка и рационалистичка. Према биолошком правцу људи поседују субјективна права по самој својој природи. Према рационалистичком правцу њима припадају субјективна права на основу њихове умне природе.⁴

Према доктрини природног права, право усваја субјективно право, али га не ствара. Није, према томе, састав субјективног

² Ј. Б. Пашуканис, *Општа теорија права и марксизам*, превод, Сарајево, 1958., с. 108. Супротан став заузима М. Вуковић истичући да се ту „не ради ни о каквој сложеној материји“ (в. *Опћи дио грађанског права*, књига II, Загреб, 1960, с. 207). Он покушава да проблем реши посматрајући га „у историјском развоју“. Тако, нпр., по његовом мишљењу, у феудализму могу да постоје субјективна права „без ауторитативног регулирања од стране државне власти“ док од „апсолутизма па даље“ нема услова за постојање субјективних права „која би измицала контроли државе“. Према томе, од тога „какво схватање постоји о свемоћности државе (владајуће класе у њој)“ зависи и решење односа између права и субјективног права. Како ћемо видети овакво решење односа између права и субјективног права не може се прихватити.

³ V. J. Charmont, *La renaissance du droit naturel*, 2. éd. Paris, 1927.

⁴ Шире о доктрини природног права в. Т. Живановић, *Систем синтетичке правне филозофије*, III књ., Београд 1959.

права одређен правом, већ је само право одређено субјективним правом.⁵ Субјективна права су приморана у односу на право како логички тако и историјски. Субјективна права су логички услов права. Поред тога субјективна права и временски претходе праву. Она су постајала знатно пре настанка права. Њихова основа налази се у људској личности.⁶ Касније, међутим, субјективна права су унета у право с циљем да их оно санкционише и штити.

И Т. Живановић, последњи корифеј општефилозофске и правнофилозофске мисли, творац синтетичког правца у општој и правној филозофији узима у обзир постојање природних субјективних права. По мишљењу Т. Живановића постоји не само позитивно право (које је историјски варијабилно), већ и природно право и позитивно право по себи (апсолутна идеја права).⁷ Позитивно право по себи се реализује у природном праву, а ово еволутивним путем у позитивном праву. Известан број субјективних права која су одређена правом су уједно и природна права. Стога само један део субјективних права претходи праву, док су остала бусјективна права настала истовремено с правом.⁸

Нама се чини да је схватање природноправне школе о логичком и историјском приоритету субјективних права у односу на право неодрживо. Не постоји приоритет природних субјективних права у односу на право, јер кад би таквих субјективних права доиста било онда би се морао извести закључак да она постоје под условом да их одређује објективно природно право.⁹ Међутим, објективно природног права нема. Изгледа нам да су тзв. природна субјективна права, у ствари, идеологизовани, у небеса дигнути израз, у првом реду, економских потреба владајуће класе.¹⁰ Природноправно схватање је у епоси буржоаских

⁵ В. М. Лановић, *Увод у правне науке*, Загреб, 1934, с. 240. „Није садржина субјективног права оно што правна норма одређује, него је правна она норма која садржину права усваја”; Х. Дернбург, *Пандекте*, превео Л. Костић, Загреб, 1900, с. 98. „Правни ред јамчи и направља права у субјективном смислу, али он им није створитељ”.

⁶ В. Х. Дернбург, н. д., с. 98. „Основа им (субјективним правима М. П.) бјеше човјек и пошти коју је чељаде знало стећи и изнудити према свом образу и имутку од других људи”. За супротан став Дернбург вели да је „нехисторијска и погибна апстракција”.

⁷ В. Т. Живановић, н. д., с. 627—631.

⁸ Исто, с. 202.

⁹ В. Р. Лукић, *Теорија државе и права*, II књига, Београд, 1957, с. 164; Ј. Б. Пашуканис, н. д., с. 152. „Изван сумње је да теорија природног права не може издржати ни најмању историјску и социолошку критику, јер она даје посве неадекватну слику стварности”.

¹⁰ Савремени совјетски правни теоретичар С. Ф. Кечекјан правилно указује да су природна субјективна права „правни и морални погледи и политички захтеви” бужоазије које је она желела да обезбеди правним нормама (*Норми права и правоотношенија*, Советское государство и право, 2/1955, с. 27). О променама у схватању карактера субјективног права узрокованим променама у економским потребама владајуће класе в. И. Сабо, *Социјалистическое право*, превод с венгерсково, Москва, 1964, с. 317—320. Примећујемо да се и у нас понекад чује мишљење како наводно и у социјализму постоје природна права какво је нпр. право на само-

револуција одиграло позитивну улогу, улогу катализатора у припремама за преузимање власти од стране, тада напредне, буржоазије формалноправну смену носилаца својине.

2) Познати руски правни филозоф из XIX в. Никола М. Коркунов био је, такође, присталица временског приоритета субјективног права у односу на право. За потврду овог става он се позива на историјски развитак који почиње од посебног, а не од општег.¹¹ Ако се посматра генетички општа правила су настала као резултат постепене генерализације појединачних случајева. Тек касније са образовањем општих правних норми субјективна права настају на основу права.¹²

Мислимо да се схватање Н. М. Коркунова о историјско-генетичком приоритету субјективних права у односу на право не може прихватити. Оно је засновано на мешању појединачног и конкретног са општим и апстрактним. Правне норме су, истина, у примитивним правним порецима мање апстрактни императиви него у развијеним правним системима. Ипак оне задржавају општи карактер, јер их карактерише општа обавеза и трајност.¹³ Без правних норми незамисливо је постојање макар и примитивних правних поредака. У таквим системима улогу општих правила имају правни обичаји.

3) У свом делу *Нови уставни систем* и Ј. Борђевић покушава да оправда временски приоритет субјективних права у односу на право. Говорећи о слободама и правима грађана Борђевић истиче да она нису творевина Устава или друштва, већ су „део и дело социјалистичких демократских друштвених односа“.¹⁴ По његовом мишљењу субјективна права и слободе „нису дозирани и дозвољени“, већ су само Уставом „потврђени и зајамчени“.¹⁵

Иако Борђевић изричито не говори о временском приоритету субјективних права у односу на право, такав се закључак

управљање. Тзв. природна субјективна права у социјализму нису ништа друго до морална схватања пролетаријата односно радног народа, на апстрактан начин изражени његови економски и политички интереси.

¹¹ В. Н. М. Корунков, *Лекции по общей теории права*, Издание пятое, Петербург, 1898, с. 119.

¹² Исто, с. 119—120. „Одређивањем сваког појединог субјективног права добија при том карактер закључака силогизма. Правна норма испуњава улогу велике премисе; дати фактички однос људи, који изражава сукоб интереса који се регулише нормом — улогу мале премисе, а одређивање одговарајућих права и обавеза је закључак.“

¹³ В. Ф. Енглес, *Лудвиг Фојербах и крај класичне немачке филозофије*, Култура, Загреб, 1950, с. 48. „Као што код појединог човјека све покретачке силе његових поступака морају да прођу кроз његову главу, да се претворе у побуде његове воље да би он почео дјеловати, исто тако и све потребе грађанског друштва — ма која се класа управо налазила на власти — морају проћи кроз државну вољу, да би добиле опћу важност у облику закона“.

¹⁴ В. Ј. Борђевић, *Нови уставни систем*, Београд, 1964, с. 216.

¹⁵ Исто, с. 217. На другом месту говорећи о праву на друштвено самоуправљање Ј. Борђевић истиче: „Устав проглашава (курзив је наш — М. П.) ово право...“ Одавде би се дало закључити да су субјективна права, ипак, творевина Устава.

ипак може извести из наведеног става. Да би субјективна права и слободе могле бити „уставом потврђене и зајамчене” претпоставка је да морају постојати пре Устава, према томе морају временски претходити праву. Ипак, изгледа да ни ово образложење приоритета субјективних права у односу на право није довољно убедљиво. Субјективна права се не могу замислити без права. Право је претпоставка егзистенције субјективних права.

II

Известан број писаца истиче да је субјективно право еманипација права. Субјективно право добија важност и снагу од права. Будући да право ствара субјективно право, оно му и претходи. Тако, по мишљењу Н. Перића кад не би било права не би могла да постоје ни субјективна права, пошто је право „извор” за субјективно право.¹⁶ Истакнути савремени југословенски цивилиста А. Гамс сматра да је право „нужна претпоставка” за настанак субјективног права, јер „право увек има класни карактер”.¹⁷ Стога субјективно право „изводи свој постанак” из права, пошто се може реализовати у случају потребе преко државног апарата принуде.

Против гледишта да је право примарно у односу на субјективно право истичу се различити приговори.¹⁸ Тако, нпр. ако се пође од наведеног гледишта била би необјашњива уставна норма о неповредивости права приватне својине, пошто би тада ово право зависило само од увиђавности законодавног тела. Исто тако, принцип забране повратне снаге закона не би могао да се објасни, а био би и неодржив, уколико би се прихватио став да су субјективна права творевина права. Најзад, гледиште о приоритету права у односу на субјективно право у крајњој линији би довело до негације субјективног права. Кад би субјективна права била обичан производ права онда би за њихов настанак биле довољне правне норме. Субјективна права, међутим, „у огромној већини случајева” настају као резултат правних чињеница.¹⁹

¹⁶ В. Н. Перић, *Грађанско право*, Општи део, с. 66; М. Марковић, *Грађанско процесно право*, књига I, свеска I, Београд, 1957, с. 11; М. Бартош, *Основи приватног права*, Економски течај КНУ, Београд, 1936, с. 5; М. Геновски—Д. Димитров, *Основи на државата и правото на НР Булгарија*, част прва, Софија, 1964, с. 125; М. С. Строговић, *Вопроси теорије право-отношениј*, Советское государство и право, 6/1964, с. 51. И. А. Борбевић полазећи од вољног схватања субјективног права истиче примарност права у односу на право (в. *Систем приватног (грађанског) права*, I књига, Општи део, Београд, 1896, с. 25.).

¹⁷ В. А. Гамс, *Увод у грађанско право*, Општи део, Београд, 1963, с. 84.

¹⁸ В. Х. Дернбург, н. д. и Л. Марковић, *Грађанско право*, I, Општи део и стварно право, Београд, 1912, с. 75.

¹⁹ В. А. Марковић, н. д., с. 75. „Ако је субјективно право само једна бенефиција, коју правни поредак ствара, онда би правном поретку стајало на вољу, да ту бенефицију, та права у свако доба одузме. Конзеквентно спроведено ово мишљење тврди да субјективних права у ствари и нема” (с. 75—76).

Аргументи изнети од Х. Дернбурга и Л. Марковића против приоритета права у односу на субјективно право чини нам се не стоје. Социолошки посматрано право приватне својине заиста не зависи од законодавчеве самовоље. У капитализму оно је упоришни стуб буржоаског права. Читав систем материјалне производње, особито у либералном капитализму почива на приватној својини. Међутим, правно посматрано право приватне својине, као и остала субјективна права проистиче, испуњењем одређених правно релевантних околности, из права. Измењене друштвене околности, чак у оквиру капитализма, довели су до ограничења некада апсолутног, светог и неприкосновеног права приватне својине. Исто тако, истина је да је у већини правних поредака усвојен принцип забране повратне снаге закона на штету стечених права. Али, очигледно је да су и та стечена субјективна права ипак настала на основу правних норми. Критичари приоритета права у односу на субјективно право желе да покажу како право може само да штити субјективна права, али да нема моћи да их укине. Из овог става онда следи закључак да се не може укинути ни право приватне својине.²⁰ Најзад, мислимо да није у праву ни Л. Марковић када тврди да схватање по коме је право примарно у односу на субјективно право доводи до негирања субјективних права. Истина је да су у већини случајева за настанак субјективних права потребне правне чињенице. Исто тако, тачно је да субјективна права нису проста творевина права, пошто законодавац у погледу њиховог стварања није свемоћан. У избору правних чињеница, међутим, од којих у већини случајева зависи настанак субјективних права законодавац је релативно слободан. Из чињенице да је за настанак субјективних права потребно претходно остварење правно релативних околности ипак проистиче приоритет права у односу на субјективна права. Између доношења правне норме и настанка правних чињеница постоји мањи или већи временски размак. Стога нам се чини очигледним да је право у односу на субјективно право у погледу временског приоритета примарно.

Међутим, у извесним случајевима субјективна права настају самим доношењем правних норми. Тако, нпр. извесна индивидуална јавна субјективна права као право на живот, право на слободу кретања итд. настају самим доношењем односно ступањем на снагу уставноправних норми. У оваквим случајевима право и субјективна права настају истовремено, јер су субјективна права овде у ствари састојци самих правних норми.

Ми се, дакле, придружујемо схватању по коме је право временски и логички примарно у односу на субјективна права.²¹

²⁰ Мислимо да је Х. Келсен у праву када каже да је гледиште по коме постоји приоритет субјективних права у односу на право само „политичка идеологија“, а не „научна дескрипција“ (в. *Опита теорија права и државе*, превод, Београд, 1951, с. 88.).

²¹ У нашем раду *Покушај дефиниције субјективног права* (Анали Правног факултета у Београду, 1/1966, с. 82—83), ми смо, несхвативши довољно проблем тврдили да право и субјективно право настају истовремено. Увидевши да је то схватање погрешно радо од њега одустајемо.

Овај став постаје јасан када се има у виду да су субјективна права (заједно са правним обавезама) начин, форма реализације права.²² Прво се стварају правне норме које се касније реализују образовањем субјективних права и правних обавеза, тј. настанком конкретних правних односа.

III

1) Т. Живановић припада групи правних писаца која покушава да докаже да су право и субјективно право настали истовремено. По његовом мишљењу питање логичког и временског приоритета права и субјективног права мора се решити на исти начин на који се решава и проблем односа права и државе. Право и субјективно право претпостављају једно друго, па су зато и „по свом постанку и логички истовремени”.²³

Не можемо се сложити са мишљењем Т. Живановића. Не изгледа нам убедљивим његово становиште да се питање приоритета између субјективног права и права мора решити на исти начин, као и питање приоритета између права и државе. Право и држава су две стране исте појаве — расцепа друштва на антагонистичке класе, па је разумљиво што су се оба феномена јавила истовремено.²⁴ Овде је, заиста, постављање питања временског приоритета бесмислено. Међутим, субјективно право и право нису се појавили истовремено. Субјективно право је, како смо видели, форма реализације права. Пре него што се примени право мора бити створено. Зато право и субјективно право нису по свом постанку истовремени.

помињемо да Ф. Тарановски под објективним правом подразумева „правну норму или скуп правних норми”, а под субјективним правом „комбинацију потраживања и дужности” тј. правни однос.

²² В. наш рад *Правне норме, правни односи и састав права*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, св. III/1969; И. Е. Фарбер, *К вопросу о понятии права*, Советское государство и право, 1/1957, с. 43 и И. Сабо, *Социалистическое право*, Москва, 1964, с. 317.

²³ В. Т. Живановић, н. д., с. 201. „... кад се постави императив, правна норма (право) и тако створи објективно право и правна дужност истовремено се постављају правна овлашћења, тј. субјективна права као корелатив правних дужности, правним императивима постатављених”. На другом месту истиче да је субјективно право „консеквенца објективног тј. да му нужно следује”. Прецизирајући овај став Т. Живановић додаје да субјективна права (и правне обавезе) „нису последице” правних норми „у смислу принципа узрочности”. Овде су само у питању „нормативни односи, који правној норми припадају по њеном смислу, не по њеном стварном дејству” (с. 74.). Најзад, посматрајући однос између права и субјективног права у логичком смислу Т. Живановић сматра да је субјективно право „посредни објект” права (с. 202).

²⁴ Право и држава су посматрано историјски настали истовремено, али у логичком смислу држава претходи праву, пошто је „први акт стварања права” који представља основу целог правног поретка „чисто државна делатност”. Историјски, међутим, „први акт државе је у ствари акт којим се ствара устав” из чега се извлачи закључак да су држава и право настали истовремено (В. Р. Лукић, *Увод у право*, четврто поправљено издање, Београд, 1966, с. 100).

2) Друга група правних теоретичара слаже се са правним писцима из претходне групе у погледу става да су субјективно право и право подједнако првобитни, тј. да настају истовремено, али се од њих разликују у погледу образложења овог става. По мишљењу ових писаца право и субјективно право настају истовремено будући да чине две стране истог феномена-права. Тако Ф. Тарановски сматра да су право и субјективно право као „два момента” неразднојно повезани било да се ради о „процесу нашег мишљења о праву” било да се ради о „процесу нашег емпиричког понашања према праву”.²⁵ Између права и субјективног права не постоји узрочна већ корелативна веза. Како се ови феномени налазе „у нераскидивом узајамном дејству” бесмислено је постављати проблем њиховог временског приоритета „у процесу историјског развика права”. И са логичког гледишта не може се поставити питање приоритета било објективне било субјективне стране права, пошто свака правна норма подлеже „субјективизацији, тј. примени на личне одnose”.²⁶

Чини нам се да се ни схватање Тарановског не може прихватити. Оно полази од поставке да постоји неки виши појам права у чији састав улазе и објективно и субјективно право. Таквог вишег појма права, међутим, нема. Постоје само норме, донете односно санкционисане од државе, које се, како је већ уобичајено, називају објективним правом или краће, правом и субјективна права која, заједно са правним обавезама, чине форму реализације правних норми. Стога, мислимо није оправдано мешати само право са једном од форми његове реализације.

3) Известан број писаца полази од става да су право и субјективно право тесно повезани и да чак ово разликовање са логичке тачке гледишта не задовољава. Право увек има одређену садржину у чији састав улазе и субјективна права.²⁷ У основи

²⁵ В. Ф. Тарановски, *Енциклопедија права*, Београд, 1922, с. 124.

²⁶ Исто, с. 126, На сличан начин резонује и Б. Перић истичући да су право и субјективно право корелативни појмови, што значи њихову „*нужну узјетованост*” (в. Б. Перић, *Структура права*, Загреб, 1964, с. 77). Стога је „бесмислено питати шта је примарније” пошто је нездовољено „*правити вредновање* међу странама у корелацији”. Обе стране права су „за феномен права” подједнако вредна (с. 78). И по мишљењу Л. Марковића право и субјективно право су „подједнако првобитни”, пошто су се „једновремено јавили” (в. Л. Марковић, н. д., с. 73—74.) „Једновременост њиховог (субјективног и објективног права — М. П.) постанка најбоље се утврђује том околношћу, што су субјективна права и објективно право првобитно били неподвојени, представљајући једну једину појаву. Представа о субјективним правима није могла да се појави у људском уму без једновремене појаве и представе једне од норми, којом се људско кретање ограничава”. На овакво схватање Л. Марковића нарочито је утицао познати немачки цивилиста Gierke (в. *Deutsches Privatrecht*, I, с. 252). Савремени југословенски цивилиста В. Спаић сматра, такође, да су право и субјективно право настали истовремено, те је зато „бесмислено истичати примат једног или другог” (в. *Основи грађанског права*, Сарајево, 1961, с. 176).

²⁷ В. Б. Тасић, *Увод у правне науке* (Енциклопедија права), Београд, 1938, с. 16; Ч. Марковић, н. д., с. 26. „... овлашћење је садржина, а правило је форма”.

истоветно схватање заступа и водећи правни теоретичари Југославије Р. Лукић. И по његовом мишљењу између права и субјективног права постоји однос зависности. Субјективно право не може да постоји без права, пошто садржину права представља „одређивање субјективног права”. Исто тако право је тесно везано за субјективна права, па је незамислив поредак у коме би постојале само правне дужности.²⁸

Ако се с логичког гледишта анализара наведено схватање онда се долази до резултата да су субјективна права део права, један од елемената који улази у његов састав. Уосталом Р. Лукић у раду *Поређење између појма својине у социјалистичким и капиталистичким земљама* на једном месту изричито каже да субјективна права чине „веома значајан део” права.²⁹ Према томе однос између субјективног права и права је однос између дела и целине. Стога је нелогично и постављати питање временског приоритета настанка права и субјективног права с обзиром на то да целина и део морају настати истовремено.

Ово схватање се може разумети само ако се пође од разликовања субјективних права на апстрактна и конкретна.³⁰ Апстрактна субјективна права чине састојке правних норми. Према томе она улазе у састав права чинећи један његов део. Зато апстрактна субјективна права настају истовремено с правом. Међутим, кад се употреби израз „субјективно право” без даље квалификације онда се мисли на конкретна субјективна права. Конкретна субјективна права, пак, по нашем мишљењу, заједно са конкретним правним обавезама представљају конститутивне елементе конкретних правних односа — једну од форми реализације права. Стога конкретна субјективна права нису састојци правних норми и не настају истовремено с правом, пошто је за њихов настанак потребно наступање правно релевантних околности — правних чињеница.

Мр Милијан Поповић

²⁸ В. Р. Лукић, *Теорија државе и права*, II књига, с. 162. У једном другом раду, међутим, Р. Лукић делимично одступа од наведеног става истичући да „субјективно право није уопште битно за право”, пошто право може да постоји „и без субјективних права, служећи се искључиво надлежношћу” (в. *Поређење између права својине у социјалистичким и капиталистичким земљама*, *Анали Правног факултета у Београду*, 1—2, 1960, с. 22).

²⁹ В. Р. Лукић, н. ч., из *Анала Правног факултета у Београду*, 1—2/1960, с. 22.

³⁰ В. наш рад *Прилог дефиницији правног односа*, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, св. II/1967—1968.

ПОВОДОМ ПОГРЕШНЕ ПРИМЕНЕ УСТАНОВЕ ПРЕСУБЕНЕ СТВАРИ

Као пример како се у нашој судској пракси погрешно примењују критеријуми установе пресубене ствари (*res iudicata*) — износимо овде овај случај:

Још 1957. године тужена је, у заједници са својим брачним мужем, купила једну пустару (кућу у веома трошној стању) и у потпуности продавцима исплатила уговорену куповину цену. Одмах затим ступила је у посед купљене некретнине и у њој отада стално станује, плаћајући кућарину. Након ступања у посед те некретнине муж тужиље је са продавцима сачинио писмени купопродајни уговор и на њему се као купац потписао. Купци су знатним улагањима од купљене пустаре начинили пристојну стамбену зграду, тако да вредност те зграде вишеструко прелази вредност првобитне пустаре.

Због прекида брачне заједнице између купаца муж је, неколико година након поменутог куповине, напустио тужену, однео собом већину покретних ствари из куће, а кућу оставио туженој уз изјаву да јој од ње ништа неће тражити и нека она с њоме чини шта год хоће, што значи да јој је поклатио свој део те некретнине. Међутим, одлазећи из куће, муж је однео и свој примерак купопродајног уговора и преселио се у друго, удаљено место. Ускоро је против тужене покренуо бракоразводну парницу. Тужена се противила разводу брака, па та парница ни још није завршена.

Неслога између купаца као брачних другова учинила је што до земљишнокрњижног преноса купљене некретнине није дошло. Без знања купца продавци су, користећи неизмењено Земљишнокрњижно стање, даровним уговором ту некретнину пренели на једнога од њих, а овај је посебним даровним уговором пренео на свога блиског рођака, који се укњижио у земљишној књизи као власник некретнине.

Сазнавши за ову несавесну укњижбу, муж тужене је поднео надлежном суду тужбу против свих продаваца и новог земљишнокрњижног власника и тражио поништење свих даровних уговора и успоставу пређашњег земљишнокрњижног стања. Међутим, на једној од расправа у бракоразводној парници против тужене наљутио се на тужену што се упорно противи разводу брака, па је да би јој пркосио, повукао своју тужбу против продаваца и новог земљишнокрњижног власника.

Нови земљишнокрњижни власник је код надлежног суда покренуо парницу, тражећи тужбом да се према туженој усвоји отказ коришћења стана и да се она исели и преда поменућу кућу тужиоцу у посед. У тужби је навео да је он земљишнокрњижни власник те куће, а да је тужена држи и користи без правног основа.

Након спроведеног доказног поступка по тој тужби суд је утврдио да тужена ту кућу држи и користи са правним основом,

јер се у њу пре више година уселила на темељу купопродајног уговора, да је плаћена куповна цена из тог уговора и да је тужена стекла станарско право на ту кућу законитим усељењем на темељу тога уговора. Зато је суд пресудом одбио тужени захтев тужиоца и обавезао га на накнаду парничних трошкова туженој. На жалост, у образложењу те пресуде суд је дао погрешно начелну напомену тужиоцу да туженој може отказати стан само са разлога прописаних за престанак станарског права по Закону о стамбеним односима. Против ове пресуде тужилац се жалио, али је виши суд ту жалбу одбио, напомињући у образложењу одлуке да тужилац туженој може отказати стан само са разлога из чл. 58. ст. 1. т. 3. Закона о стамбеним односима.

Очигледно схватајући наведену напомену вишег суда као миг за нову тужбу против тужене, тужилац је ускоро покренуо и другу парницу и у тужби поставио исти тужбени захтев као и у ранијој парници — да се према туженој усвоји отказ станарског односа, те да се тужена исели из спорне куће и исту преда у посед тужиоцу. Као разлог отказа навео је *да тужена није с њим закључила уговор о коришћењу стана и да му не плаћа станарину* — чл. 58. ст. 1. т. 3. Закона о стамбеним односима.

Тужена је против нове тужбе за отказ коришћења стана у спорној кући, поред осталог, истакла приговор пресуђене ствари, позивајући се и тражећи у доказ прибављење списка раније парнице. Истакла је да она спорну кућу држи и користи по основу ванкњижне својине, да није у уговореном односу са тужиоцем и да му није дужна плаћати станарину, те да као ванкњижни власник и поседник куће плаћа кућарину на њу. По завршетку доказног поступка суд је донео пресуду којом је усвојио је тужбени захтев и наредио исељење тужене уз обавезу тужиоца да јој обезбеди нужни смештај. Тужена се жалила против ове пресуде, али и њена жалба је одбијена. Одбијајући приговор пресуђене ствари, жалбени суд није наводио разлоге за то одбијање, већ се само позвао на напомену из образложења своје раније одлуке — да тужилац туженој може отказати коришћење стана са разлога за престанак станарског права по Закону о стамбеним односима.

Ревизија тужене против другостепене одлуке била је одбачена, а надлежно јавно тужилаштво није хтео да против те одлуке уложи захтев за заштиту законитости.

* * *

Установа пресуђене ствари (*res iudicata*, материјална правомоћност) има своје седиште у Закону о парничном поступку (чл. 277, 290, 322. и 343. ст. 2. т. 9.). Но, није нигде у закону изричито одређена правна природа ове установе. Међутим, по чињеници да суд мора у току целог поступка по службеној дужности пазити да ли је ствар о којој суди већ раније правомоћно

пресуђена, — даде се закључити да у идејној основи ове установе лежи схватање да је она материјалноправне природе, без обзира на то што јој је седиште у једном процесном закону. Да би се могло утврдити да ли је нова ствар о којој се суди истоветна са стварју која је раније правомоћно пресуђена, у правној теорији или у позитивном закону треба да буду одређени критеријуми за упоређивање. Пошто у нашем позитивном праву ти критеријуми нису наведени у Закону о парничном поступку, излази да се суд у том погледу мора обраћати правној теорији. Критеријуми за упоређивање у овом питању нису ништа друго него састојци, елементи како пресуђене ствари тако и нове ствари која се суди. Ако се елементи ствари која се суди поклапају, подударају са елементима пресуђене ствари, онда суд усваја приговор пресуђене ствари или и без тога приговора, по службеној дужности, закључује да је нова ствар већ раније пресуђена, па зато одбацује односно одбија нову тужбу, у зависности од тога да ли се по тој тужби упустио у меритарно расправљање или није. Ти састојци који се, поводом примене установе пресуђене ствари, упоређују између раније и садашње парнице — морају бити постављени и третираны суштински, а не формалистички. О тим састојцима, елементима, као што је познато, постоје два учења: цивилистичко и публицистичко. Према првом учењу, у пресуђеној ствари и у ствари која се суди морају постојати ови истоветни елементи: 1) предмет спора — *eadem res*, 2) правни основ — *eadem causa petendi*, и 3) странке — *eadem conditio personarum*. Према другом учењу, пак, ти истоветни елементи јесу: 1) странке — *eadem conditio personarum*, и 2) тужбени захтев — *eadem petitum actionis*.

Између два наведена учења нема суштинске разлике у погледу елемената за упоређивање. Када се узме у обзир чињеница да тужбени захтев представља закључак из чињеничког и правног основа тужбе, онда постаје јасно да се тужбени захтев у другом наведеном учењу своди на два елемента, а то су: 1) предмет спора и 2) правни основ. Та два наведена учења о елементима упоређивања код установе пресуђене ствари проистекла су из два различита гледања на правну природу материјалне правомоћности — из схватања да је материјална правомоћност установа материјалног права и из схватања да је амтеријална правомоћност установа процесног права. У правној теорији и у судској пракси се све више кристалише схватање да је материјална правомоћност установа како материјалнога тако и процеснога права, па се наведени елементи за упоређивање у данашње време све више узимају према тзв. цивилистичком учењу.

Као што смо у предњим редовима истакли, елементи пресуђене ствари морају се суштински третираны. Под предметом спора подразумева се ствар на коју се односи правно питање. У случају који смо описали у почетку овог чланка предмет спора била би пустара, односно стамбена зграда на коју се односи спорно право становања. Предмет спора мора бити јасно одре-

Ћен и по ономе што чини његову особеност и по ономе чиме се разликује од других предмета исте врсте. На истоветност предмета спора не утичу промене којима је изложена ствар која представља предмет спора у изнетом смислу. Главно је да је ствар задржала исте ознаке у правном смислу речи. Кућа је иста, па била преправљена или дозидана. Земљиште је исто, па било обрађено или необрађено. Стадо је исто, па било повећано или смањено *in capita*. Тако исто на предмет спора нема утицаја ни околност што се новом тужбом захтева интегрални или конститутивни део предмета спора из парнице која је право-моћно пресуђена. Ту се примењује правило: *In toto et pars continetur*. Ако се, на пр., у новој тужби ради о делу неког земљишта, у обема парницама постоји истоветност предмета спора, тј. земљишта, по правилу да целина садржи и део. У обрнутом случају, ако се, пак, нова тужба односи на цело то земљиште, а у ранијој парници је правомоћно пресуђено само о делу тога земљишта, онда нема истоветности предмета спора сходно правилу да се целина не садржи у делу (*In parte totum non continetur*). — Нова тужба мора садржавати исти правни основ да би постојала истоветност са ранијом правомоћном одлуком о истој ствари. Правни основ је апстрактан, идејан наслов на коме се заснива спорно право и њега никако не треба бркати са законским прописима или доказима. На пример, ако нова тужба тражи износ од 500 динара са наслова зајма, а ранија пресуда је тај износ правомоћно решила са наслова зараде из радног односа, онда нема истоветности правног основа, јер зајам није исто што и зарада из радног односа. Правни основ тужбе јесте у ствари правни однос из кога потиче, односно на коме се заснива тражено право. Пошто се правни основ може формулисати на разне начине, потребно је при утврђивању истоветности правног основа улазити у суштину питања, а не дозволити да нас заведе спољашњи облик формулација. — Истоветност странака постоји кад се по новој тужби појављују оне исте странке које су фунгирале у раније правомоћно завршеној парници. Али није увек довољно да постоји буквална, материјална истоветност странака. Као што се поступа у погледу два изнета елемента пресуђене ствари, тако и у односу на елемент странака треба питање истоветности третирати у правном смислу. Ствар је проста када се у новој парници појављују лично исте странке које су фунгирале у ранијој правомоћно окончаној парници. Међутим, треба много оштроумља и проницљивости да би се утврдила истоветност странака у случајевима када се у новој парници појављују, на пример, наследник, правни последник или, пак, уз ранију странку ступа сувласник по основу јединственог супарничарства. Ситуација се, као што је познато, не мења када се у новој парници појављују исте странке у обрнутим процесним улогама. Јасно је по природи ствари да у статусним парницама рес јудиката важи само између истих странака, јер су у оваквим споровима и тужиоци и тужени одређени законом, па онај

ко нема законског овлашћења не може да буде странка у новој парници услед недостатка легитимације.

* * *

У случају који смо изложили у почетку овог чланка поставља се питање да ли су судови тачно применили уставову пресуђене ствари. Пошто је прву парницу правомоћно изгубио, тужилац је поднео нову тужбу против тужене са истим тужбеним захтевом. У обема парницама појављују се исте странке и то у истим процесним улогама. У обема парницама износи се исти тужбени захтев — да се туженој откаже коришћење стана у спорној кући итд. Међутим, у првој парници правни основ тужбе формулисан је уопште као непостојање правног основа по коме тужена држи и користи стан у спорној кући, док је у другој парници правни основ тужбе изражен у тврдњи да тужена са тужиоцем није закључила уговор о коришћењу стана и да му не плаћа станарину. Да ли постоји истоветност правног основа тужбе у овим два парницама? Ако би се формалистички третирали изложени правни основи, тј. ако би се пажња усредсредила само на спољашњи облик њихових формулација, одговор би био одречан. Као што смо рекли у теоријском делу овога чланка, при утврђивању да ли постоји истоветност правног основа у ствари која је већ раније правомоћно пресуђена и у ствари која се суди по новој тужби — не смемо се засенити рухом формулација, облицима изражавања, законским прописима, доказима, већ морамо оштроумно улазити у суштину, дух и смисао ствари, служећи се при томе о свештаним правилима правне логике, те правни основ третирали у правном смислу као правни однос из кога потиче спорно право, односно на који се наслања тужбени захтев. Према томе, ако се правни основ суштински третира, у конкретном случају одговор на постављено питање био би и морао би бити позитиван. У ствари правни основ прве тужбе у правном смислу истоветан је са правним основом из друге, нове тужбе. Правни основ из прве тужбе састоји се у тврдњи да тужена уопште нема никаква правна основа са кога држи и користи спорну кућу. Правни основ из нове тужбе формулише се тиме да тужена нема један одређени правни основ (нема уговор о коришћењу стана са тужиоцем и не плаћа му станарину). Та два правна основа један према другоме стоје као шири појам према ужему појму. Другим речима, — иако не изричито, други правни основ, који је конкретизован у горњој парентези, садржан је појмовно у првом правном основу, јер је јасно да тужена у сваком случају, по мишљењу тужиоца, држи и користи стан у спорној кући без правног основа. Ако тужена по ранијој тужби држи и користи тај стан без икаква правна основа, онда се и по новој тужби може закључити да га држи и користи без правног основа, утолико пре што нема уговора о коришћењу стана са тужиоцем и не плаћа му станарину, односно што са тужи-

оцем не стоји у станбеном односу и нема према њему обавезе које потичу из тог односа. Рекли смо да је правни основ из прве тужбе (непостојање никаква правног основа) шири појам, док је одређени правни основ из друге тужбе (непостојање станбеног уговора с последицама) ужи појам, те да је зато овај други правни основ садржан у оном првом правном основу по логичком правилу: *In toto et pars continetur*. Када нема никаква правна основа за неко држање или понашање, онда за то исто држање и понашање нема ни одређеног правног основа.

Према томе, жалбени суд је донео неосновану и погрешну одлуку када је одбио приговор пресуђене ствари у конкретном случају. Судска пракса у датом случају није правилно третирали ни правилно применила установу пресуђене ствари, а тиме је туженој нанесена неправда са недогледним и тешким последицама. Но, трагедија није у томе што је донета једна неоснована и погрешна судска одлука, већ је трагедија у томе што пракса наших судова, у много случајева, установу пресуђење ствари шаблонизира и погрешно примењује, не упуштајући се у суштинско испитивање елемената за упоређивање између двеју парница на које се, било по службеној дужности било по приговору, нужно односи установа пресуђене ствари.

Др Душан П. Радоман

РЕТРОАКТИВНО ДЕЈСТВО ЗАКОНА О НАСЛЕБИВАЊУ

Проблем ретроактивног дејства закона на правне односе, који су се догодили пре ступања на снагу једног закона, питање је које интересује правну теорију и судску праксу вековима. По правилу, норма важи за будуће понашање односних субјеката. С тога у праву постоји правило да правне норме немају повратно дејство, (*lex non habet oculos retro*) сем ако је то у норми нарочито одређено. Изузетно је могуће да норме ступе на снагу, тј. да буду обавезне за односне субјекте и за време пре него што су донете. Такав случај се назива повратном (ретроактивном) снагом, правне норме.

Принцип о неповратном дејству закона био је усвојен и примењиван још у грчком и римском праву. Римски правници су учили да закони регулишу будуће правне послове, и да се не могу примењивати на прошле факте. Међутим, ограђујући се од давања апсолутног значаја овој аксиоми, они су се држали оваквог схватања само утолико уколико у самом закону није изричито наређено да се односе и на прошлост и на још несавршене правне послове. Ово правило римског права о неповратној снази Закона усвојило је и средњовековно канонско право и

сва европска законодавства. Наша предратна законодавства, садржала су исту мисао о неповратном дејству закона.

Питање законског ретроактивитета у нашем праву решио је Уставни Закон од 13 Јануара 1953 год. у свом члану 20 где је изричито речено да „Закони не могу имати повратно дејство, осим ако је законом изричито предвиђено”. Ово правило је у потпуности прихватио и Устав С.Ф.Р.Ј. од 7. IV. 1963 год. у свом члану 154. Ово уставно правило се стриктно примењује на подручју грађанског и породичног законодавства, а могућност давања законима ретроактивног дејства користи се само тамо где је она по природи ствари логична и апсолутна. Ова могућност давања закону ретроактивног дејства коришћена је нарочито у прелазним и завршним одредбама Закона о наслеђивању из 1955 год.

Закон о наслеђивању из 1955 године у својим прелазним и завршним одредбама, предвиђа могућност ретроактивног дејства овог закона, али само у односу на неке углавном не савршене случајеве, који су засновани на ранијим прописима о наслеђивању. Закон о наслеђивању је у својим прелазним и завршним одредбама то питање односа према ситуацијама насталим пре његовог ступања на снагу решио углавном у правцу његовог дубоког повратног дејства.

Одређујући ово повратно дејство нови закон полази од начела, да треба у области наслеђивања прекинути са применом бивших позитивно-правних прописа из ове области, који су важили на територији наше државе до 6. априла 1941. године. Оваква солуција законодаваца је дошла као израз нових стремљења која су се одразила у нашој судској пракси у нашем послератном правном развоју, као и услед продирања нових напредних идеја спроведених на овом пољу кроз тековине наше народне револуције.

Законодавац је имао у виду разне правне ситуације које нису препоручљиве да буду преседан за судску праксу, то је ретроактивно дејство Закона о наслеђивању ограничио колико год је могуће на један најмањи обим. Тако по члану 242 ЗОН-а: „Овај закон се примењује на сва наслеђа по којима до дана његовог објављивања није донета правоснажна одлука о наслеђу, или наслеђе није споразумом, деобом или на други начин коначно уређено”.

Појам расправљене заоставштине је овде знатно шири но што би то требало да буде уобичајено у сличним ситуацијама. Наслеђе не мора само да је расправљено правоснажном судском одлуком, већ може бити расправљено и на други начин. Ту би могло доћи у обзир на пример: вансудско поравнање, пресуда изабраног суда, обустава оставинског поступка услед незнатности заоставштине, фактичка деоба и томе слично.

Било би доиста нецелисходно допустити да се и такве, стварно ликвидирани заоставштине поново потржу и по њима покрећу спорови на основу новог режима наслеђивања. Судовима су уосталом остављене одрешене руке да према околностима

случаја одлучују у сваком конкретном случају да ли је по среди „коначно уређено” наслеђе.

Под нерасправљеним заоставштинама сматрају се оне које не испуњавају услове зато по члану 242 ЗОН-а. То су они случајеви за које није било неког стварног интересовања од стране лица која су по ранијим прописима постали формалноправни наследници у моменту смрти оставиоца. Такви случајеви спадају под појам нерасправљених заоставштина, а на које се примењују прописи закона о наслеђивању.

Било би стварно нелогично применити бивше прописе о наслеђивању, само ако је неко лице које се појављује као наследник стекло неко право по тадашњим прописима, јер је оставилац умро пре рата. Такво решење не само да би било правилно, већ се никаквим аргументима не може бранити. Примена старих прописа о наслеђивању на нерасправљене заоставштине довела би до тога, да би било окрњено начело равноправности о наслеђивању мушких и женских потомака, наследно право брачног друга — удове свело би се само на удовичко уживање, а наследна права ванбрачних потомака била би потпуно игнорисана. Са тих разлога је примена члана 242 Закона о наслеђивању на наслеђа отворена пре ступања на снагу овог закона, па и на она која су отворена пре 6. априла 1941. год, а до тада нерасправљена, оправдана и целисходна. На таквом становишту стоји и наша судска пракса. По овом становишту, ако је оставилац умро пре рата, а поступак за расправљање заоставштине није покренут до дана ступања на снагу Закона о наслеђивању о праву наслеђа се мора одлучивати применом начела равноправности мушке и женске деце у наслеђивању (члана 10 ЗОН-а), а не према правилу садржаном у закону који је био на снази 6. априла 1941. године (српски грађански законик) по коме су мушки потомци оставиоца искључивали женске потомке. Друкчије се може судити само у случају уколико је сагласном вољом наследника наслеђе уређено у складу са правним правилима која су раније важила. Сматрамо да је наша јудикатура са оваквим својим ставом у потпуности саобразила своје схватање новонасталим друштвеним променама, које су добиле свој одраз и у наследноправним односима.

Члан 242 ЗОН-а ће се применити и на оне случајеве нерасправљених заоставштина кад наслеђе потоњег наследника није коначно уређено јер је предња заоставштина ограничена наредбом о фидеикомисарној супституцији. Из категоричких одредаба Закона о наслеђивању произилази да је у правном поретку С. Ф. Р. Југославије недопуштено дејство фидеикомисарне супституције (члан 85 ЗОН-а), односно да се наредба о фидеикомисарној супституцији сматра непостојећом (члан 243 ст. 4 ЗОН-а), тј. потоње наследник не може очекивати ни захтевати предају заоставштине. У таквом случају је неизбежан закључак да наслеђе потоњег наследника није коначно уређено самим тим што је пре ступања на снагу Закона о наслеђивању правноснажно

расправљена заоставштина и одлучено да се првом наследнику преда заоставштина уз ограничење одређено наредбом о фидеикомисарној супституцији. Ако је, међутим, пре објављивања овог закона у оставинском поступку иза завештаоца који је наредио фидеикомисарну супституцију већ донесена правоснажна одлука о наслеђивању (члан 242 ЗОН-а) те је пре ступања на снагу ЗОН-а наступио и случај супституције а фидеикомисарном супституту као таквом већ предана оставина, онда се наследство фидеикомисарног супститута (потоњег наследника) има у смислу члана 242 ЗОН-а сматрати као коначно уређено.

Домашај и смисао прописа члана 242 ЗОН-а је веома споран пропис у целом закону. Овим прописом је дато с једне стране ретроktivно дејство закона на све нерасправљене заоставштине, а с друге стране законодавац је гледао да озакони као стално и непроменљиво све оно што је по старим заоставштинама до тада било правилно или фактички уређено. Другим речима закон је хтео да овакве ситуације изједначи са ситуацијама у којима је једна ствар правоснажно пресуђена, тако да се о њој не може више расправљати ни у оставинском ни у парничном поступку, осим у случајевима: где има услова за понављање поступка; да се појави нови наследник; или да се појави имовина или тестамент за који се раније није знало.

Међутим, наша судска пракса већ у првим годинама после ступања на снагу ЗОН-а заступа становиште у појединим судским одлукама да се под „правоснажним одлукама о наследству“ не могу сматрати формално правоснажне одлуке које је доносио суд према правним правилима ванпарничног поступка из 1934. године, јер су те одлуке постојале правоснажне само у погледу уручења оставине а не и у погледу наследства, па нису могле стећи тзв. материјалну правоснажност уколико је постојала законска могућност да се о наследно-правним односима поново расправља у парници и пресудом о њима коначно одлучи.

Из овог се може извести да коначно решење о наслеђивању донето у оставинском поступку пре ступања на снагу закона о наслеђивању, које према ранијим правним правилима није имало материјално-правну снагу, не спречава парницу о праву наследства. С обзиром на одредбу члана 242 ЗОН-а, тај се закон може применити и на наследство о коме је одлучено таквим решењем. Из овог произилази да такво решење не представља правоснажно пресуђену ствар, с обзиром да нема материјално-правну снагу и не везује странке да не могу парничним путем остварити своје наследноправне захтеве. Једино што се таквом захтеву може супроставити је приговор застарелости.

Са оваквим становиштем се не би могли сложити у потпуности с обзиром да би то доводило до могућности неограниченог постављања наследно-правних захтева и задирања у већ стечена права лица која су по таквим оставинским решењима постали декларисани наследници оставиоцеви.

По нашем мишљењу ако је решење о наслеђивању донесено по правним правилима која су примењивана на основу члана 4 Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, пре објављивања Закона о наслеђивању, па је то решење постало правоснажно у оставинском поступку, онда се оставина има сматрати расправљеном у смислу члана 242 ЗОН-а и према лицима којима по пређашњим прописима није припадало наследно право на оставину, макар да би им то право припадало по одредбама овога закона.

Питање ретроактивног дејства Закона о наслеђивању не исцрпљује се само у примени члана 242 овога Закона, већ се протеже и на извесне случајеве изјаве последње воље учињене пре ступања на снагу Закона о наслеђивању. О томе нам говори члан 243 ЗОН-а у свом ставу 1 у коме се ограничава важење тестаментa, направљеног пре ступања на снагу овог закона, у облику који је онда био дозвољен, а који није састављен ни у једном од облика предвиђених овим законом. Изјава последње воље у таквој форми, важиће ако је завешталац умро пре ступања на снагу овог закона, или ако је умро две године по ступању на снагу овог закона, или постане неспособан за прављење тестаментa, или иначе доспе у немогућност да направи нови тестамент. Закон о наслеђивању у члану 243 став 2 наводи да ће се: „способност завештаочева за прављење тестаментa, узроци ништавности тестаментa, као и садржина тестаментa ценити и у погледу тестаментa из претходног става по одредбама овог закона“

Закон је у ставу 3 члана 243 одредио: „Да све изјаве воље учињене у уговору о наслеђивању до ступања на снагу овог закона сматраће се као изјаве учињене у тестаменту и са њом ће се поступати по претходним одредбама овог члана“. Ова законска формулација је доследна општој теорији прелазног права и свом ставу према уговорном наслеђивању, које је Закон о наслеђивању одбацио као основ позивања на наслеђе. Те је питање судбине ових изјава последње воље које су учињене у уговору о наслеђивању до ступања на снагу новог закона регулисао ставом 3 члана 243 ЗОН-а. Закон о наслеђивању је те изјаве признао само уколико задовољавају и у погледу форме и садржине услове постављене за важност тестаментa сачињеног пре ступања на снагу овог закона.

Закон о наслеђивању не само да је искључио могућност оснивања фидеикомиса помоћу фидеикомисарне супституције, прописујући да завешталац не може одредити наследника своје наследнику ни легатару (члан 85 став 3 ЗОН-а), већ је огласио непостојећим и све раније одредбе у том смислу (члан 243 став 4 ЗОН-а).

Фидеикомис је установа која води порекло још из римског права, а по којој наследник стиче имовину с тим, да је не може отуђити за живота, већ је мора оставити одређеном наследнику.

Поред тога, римско право је познавало и тзв. породични фидеикомис који се нарочито развио у феудализму. Циљ овога фидеикомиса био је, да се што дуже очува имовина у оквиру једне породице, односно да се спречи осиромашење феудалаца. Из феудалног права фидеикомис је био преузет ОГЗ (§ 618 — 646) а преко њега и у СГЗ (§ 465 — 468). Међутим, ова правна установа све више је губила свој практичан значај у буржоаском праву и била је постепено укидана, јер су економски разлози налагали да одређена имовина не остане ван промета. Тако на пример Код цивил је забранио установу фидеикомиса (члан 896). У предратној Југославији, фидеикомис је био укинут Уставом од 28. јуна 1921. године и Законом о разрешењу породичних фидеикомиса од 10. VII 1934. год. На појединим правним подручјима Југославије је ова установа била и даље практикована, нарочито у Словенији. Те је постајала због тога потреба да се једним прелазним наређењем ликвидирају фидеикомисарне супституције засноване на ранијим прописима, и том циљу треба да послужи последњи став члана 243 ЗОН-а. Иначе као установа супротна социјалистичком праву, фидеикомис није био признаван од наше судске праксе после ослобођења и пре доношења Закона о наслеђивању од 11. V 1955 год. Овај закон је само потврдио досадашње ставове наше судске праксе о непризнавању фидеикомиса, па је изричито предвидео да завешталац не може одредити наследника своје наследнику ни легатару (члан 85 став 3 ЗОН-а).

Без обзира да ли је наслеђе отворено пре или после ступања на снагу Закона о наслеђивању, не може производити право дејство и не може се узети у обзир наредба последње воље којом завешталац одређује наследника своје наследнику — наредба о фидеикомисарној супституцији. То је једно од начела нашег наследног права које је не само практично, већ и легислативно проведено у дело.

Правило је да наследник стиче у погледу заоставштине сва права која је оставилац имао. По раније важећим прописима о наслеђивању, наредба последње воље о фидеикомисарној супституцији деловала је унеколико супротно овом правилу. Први наследник одређен у тестаменту, коме је предата заоставштина, јесте власник наслеђене имовине, али са ограничењем да не може правним послом располагати том имовином уколико би такво располагање ишло на штету потоњег наследника тј. на уштрб његовог очекиваног права на заоставштину. У тестаменту одређени потоњи наследник је наследник у очекивању; силом наредбе о фидеикомисарној супституцији он има право захтевати да му се као наследнику преда заоставштина чим први наследник умре или чим наступи други случај супституције одређен наредбом последње воље.

Кад се по закону (члана 243 став 4 ЗОН-а) сматра да постоји наредба завештаоца којом он одређује наследника своје наследнику, очевидно је да таква наредба не може производити

дејство као по раније важећим прописима. Дакле, таква наредба не би више ограничавала право наслеђа правог наследника. На основу такве наредбе потоњи наследник не би могао захтевати да му се као потоњем наследнику преда заоставштина, и само својство потоњег наследника престаје.

Међутим, мора се имати у виду да одредба става 4 члана 243 Закона о наслеђивању, која потпуно отклања дејство наредбе последње воље о фидеикомисарној супституцији, не уређује истовремено и питање какво је дејство тестаментa без ове наредбе. То је одвојено питање. Потоњи наследник који то више није, а који иначе спада међу лица која су по закону позвана на наслеђе, може наследничком тужбом тражити наслеђе по закону уколико би се утврдило да је завешталац, имајући у виду опште обавезне правне прописе који су важиви за његовог живота, потоње наслеђивање сматрао правно могућим па му је управо то послужило као битна, одлучна побуда његове последње воље, тако да тестамент више не одговара његовој правној намери, пошто је доцнијим законом онемогућено дејство наредбе о фидеикомисарној супституцији. У таквом случају се може захтевати да се о праву наслеђа одлучује на основу закона.

У нашем наследном праву допуштено је да завешталац оптерети неком дужношћу лице коме оставља из оставине извесну корист. Он може у појединим одредбама тестаментa поставити услове или рокове при одређивању наследника или легатара. Но постављење ових услова и рокова не смеју се искористити за изигравање члана 85 став 3 Закона о наслеђивању о забрани фидеикомисарне супституције. Изигравањем ове одредбе могло би се сматрати постављање наследника под таквим условима или роком који би произвели исто правно дејство као да је оставилац изричито одредио наследника свом наследнику. Међутим, не треба у том погледу ићи сувише далеко, па сматрати да увек постоји изигравање одредбе о забрани фидеикомисарне супституције, кад нека завештачеова одредба у тестаменту доводи до учинка који је сличан ономе што га ствара фидеикомисарна супституција. Тако, завешталац може тестаментом одредити једно лице за свога наследника, а другом оставити доживотно уживање исте заоставштине. У овом случају ће између наследника и лица коме је остављено ово доживотно уживање заоставштине настати сличан однос који постоји између фидуциара и фидуциарног супститута, јер фидуциар, док не наступи супституциони догађај има само ограничено право власништва, с правима и обавезама уживаоца.

Остављање доживотног уживања је одредба о остављању легата. Таква је одредба допуштена, јер завешталац може одређеном лицу оставити не само одређену ствар него и неко право на тој оставини (члан 91 став 1 ЗОН-а). Те стога нема разлога да се таква одредба сматра неваљаном само зато, што је положај легатора у овом случају сличан положају правог наследника у

фидеикомисарној супституцији. У сумњи, да ли нека одредба завештачева не крије у себи изигравање забране и фидеикомисарној супституцији из става 3 члана 85 ЗОН-а, треба у првом реду тумачењем тестаментa у целини утврдити праву вољу завештаоца (члан 90 став 1 ЗОН-а), а затим оценити да ли се с обзиром на допустивост услова и рока у тестаменту (члан 88 став 2 ЗОН-а) може та одредба сматрати ваљаном.

Утврђивање праве воље завештаоца је фактичко-питање. Суд, као увек кад утврђује чињенице, слободно оцењује доказе. При томе је дужан да има у виду правило материјалног права изражено у члану 90 Закона о наслеђивању, по коме се у случају сумње треба држати онога што је повољније за законске наследнике. Ово би се нарочито односило на питање како тумачити одредбе тестаментa сачињених пре 6. априла 1941. године, ако постоји основана сумња да би се радило о наредби фидеикомисарне супституције.

Потребно је имати у виду да је већ пре рата била добро позната свима забрана фидеикомисарне супституције, те су је презни и искусни пословни људи избегавали да примене у својим наредбама последње воље. Имајући то у виду, наша послератна судска пракса заузела је становиште по коме: „кад се испитује садржина тестаментa а, тестамент је сачињен па је и завешталац умро пре 6. априла 1941. године, мора се имати у виду, поред осталог, правни поредак тог времена, као и обично искуство да пословно искусни и у обичној мери опрезни људи кад састављају тестамент воде рачуна о одредбама објективног права, па теже да своју последњу вољу ускладе са њима.”¹

Нов режим наслеђивања прекинуо је одлучно са применом старих норми о наслеђивању, нарочито услед тежње наше судске праксе да у овој области нашег грађанског права отклони примену старих правних правила, која више нису била у складу са наступелим променама нашег послератног правног развитка. Због тога је Закон о наслеђивању ослањајући се на досадашњу судску праксу и дао новом режиму наслеђивања овако неуобичајено дубоко ретроактивно дејство. Циљ оваквом дугачком ретроактивитету је била тежња да се сви нерасправљени наследноправни односи расправе по новим прописима. При томе законодавац је имао у виду и већ стечена субјективна права на основу правноснажних појединачних аката, те је стога стварно ликвидирање заоставштине сматрано коначно уређеним, и није допустио да се такве поново потржу и по њима поново покрећу спорови на основу новог режима о наслеђивању. То је захтевао најзад и разлог правне сигурности да се избегне свако нарушавање већ утврђених и стабилних субјективних права.

Закон о наслеђивању, иако је својим прописима (члана 242 и 243 ЗОН-а) дао дубоки ретроактивитет, водио је рачуна у границама могућности о начелу очувања стечених права као постулату једне здраве правне политике, али не по цену кочења

¹ Пресуда Савезног Врховног суда Рев. бр. 1963/60.

неизбежног развоја права и друштвених односа. То другим речима значи, да је дејство ЗОН-а на стечена права признато само онда где је закон изричито прописао да се стечена права не узимају у обзир. Революционарност новог Закона о наслеђивању значи у извесној мери кидање са тзв. стеченим правима и стањима, која до доношења овог закона нису добила судско признање, судску констатацију, нити су пак добила опште признање свих заинтересованих лица без судске одлуке.

Теоретске и практичне поставке изнете у оквиру ове правне анализе о ретроактивном дејству ЗОН-а, имају за циљ да упознају наше правнике практичаре са једним најделикатнијим питањем у примени Закона о наслеђивању како би се обезбедила јединствена примена закона о конкретним спорним случајевима.

Коста М. Месаровић

ЛИТЕРАТУРА

1. Благојевић Др. Борислав — Наследно право С. Ф. Р. Ј. са освртом на права других држава (У сарађи са Др. Слободаном Перовићем и Др. Обреном Станковићем), Београд 1964 год. стр. 20—21.
2. Марковић Др. Лазар — Наследно право, — Београд 1930 год. стр. 245.
3. Лукић Др. Радомир — Увод у право, — Београд 1960 год. стр. 321.
4. Креч Др. Милан — Павић Буро — Коментар закона о наслеђивању са судском праксом, — Загреб 1964 год. стр. 238—239.
5. Вуковић Др. Михајло — Општи грађански законик са новелама и осталим накнадним прописима, — Загреб 1955 год. стр. 166.
6. Петковић Д. Иван — Грађански законик објашњен одлукама Касационог суда у Београду, — Београд 1939 год. стр. 204.
7. Мајтин Др. Златко — Забрана фидеикомисарне супституције у Закону о наслеђивању.
8. Покрајац Др. Стјепан — Ретроактивно дејство Закона о наслеђивању. „Наша Законитост” бр. 1—2/55 стр. 161.

ЗНАЧАЈ ПРИПРЕМА ТУЖБЕНИХ ЗАХТЕВА У КЊИГОВОДСТВУ ПРЕДУЗЕЋА

I — ОПШТЕ НАПОМЕНЕ:

Неоспорно је, и у томе се сви ми слажемо, да се наплата потраживања, по правилу врши редовним-тј. добровољним плаћањем од стране обавезног, било правног било физичког, лица. Међутим, у последње време, а поготову задњих неколико година ми имамо веома деликатну ситуацију у вези са реализацијом потраживања. Извесно је то да се и данас најчешће реализација потраживања врши добровољно исплатом обавезног лица-дужника, али је неспорно и то да обавезно лице-дужник није у могућности да добровољно изврши ову своју обавезу, па чак и

са извесним залагањем. Чињеница је такође, а ми се у томе сви слажемо, да сваки купац одређене врсте роба, било да се ради о роби широке потрошње или о роби за репродукцију и сл. жели да одржи одрђене пословне односе са својим добављачем, а посебно, ако ти пословни односи имају своју традицију. Но, међутим, купац није у могућности увек да то учини, особито купац у лицу правног лица, а посебно ако се налази још и у одређеној грани привредне делатности.

С тим у вези јавља се неогуђиво право добављача, а посебно и обавеза овог, да своје потраживање реализује на неки од других начина реализације, као што су: асигнација, компензација, пребијање, цесија и најзад тужбом за то стварно и месно надлежног суда. Врло често се поставља питање: да ли је то и једини излаз, излаз да се реализација потраживања остварује тужбом путем надлежног суда? Па чак и питање: шта ако суд утврди неспорно потраживање, па га ипак дужник-туженик није у могућности исплатити у тзв. ПАРИЦИОЗНОМ РОКУ добровољно? Имали смисла овако утврђено потраживање реализовати принудном наплатом? итд.

Посебно место пак заузима питање: ко нам припрема материјале и како за покретање тужбених захтева? Шта је све неопходно утврдити у вези са припремом материјала за тужбени захтев? Каква је техника књижења утужених потраживања? и тд. Пре него бисмо приступили разматрању појединих проблема реализације обавеза и потраживања, нужно је између осталог размотрити само нека питања везана за финансијско пословање.

II — САСТАВЉАЊЕ ПЕРИОДИЧНИХ ПРЕГЛЕДА:

Извесно је да финансијска служба — често звана рачуноводство — није сама себи циљ у радним организацијама. Напротив, она треба да обезбеди књижење пословних промена, и да да податке до којих је дошла књижењем пословних промена, па у вези са тим и да ставља на располагање руководећу радне организације и органима управљања ове потребне извештаје.

У вези са тим, у сваком добро организованом предузећу — радној организацији, превасходни циљ финансијске службе је да добро постави рад на евидентирању свих насталих пословних промена, а у вези са тим и да изврши организацију састављања потребних извештаја. У зависности од врсте радне организације, од сложености пословања, од начина организовања финансијске службе, могу се организовати и потребни прегледи и извештаји. У многим радним организацијама имамо принцип састављања дневних извештаја, у неким радним организацијама имамо састављање, поред дневних извештаја, још и декадне или месечне извештаје.

Напред наведени извештаји се састављају на основу аналитичких података одговарајућих служби, а посебно место међу њима заузима свакако израда месечног бруто салдо стања. Нај-

чешће се ово стање израђује са стањем које одреди руководилац финансијске службе у радној организацији, али је уобичајено да се узима стање 1-вог у месецу за који се саставља. Такав извештај има смисла ако се сачини до 20-тог у текућем месецу за који се саставља. Разумљиво је при том, да радници који раде на одређеним пословима које захватају извештаји треба да од тог рока сведу своје стање тако да подаци који се из њихових евиденција апсорбују буду поуздани.

За наше излагање, поред низа других података које треба да садрже ови извештаји, потребно је сагледати следеће:

- потраживање од купаца и то како од купаца у земљи тако и од купаца ван земље. Ова потраживања морају садржати све отворене ставке исказане са роком доспелости односног потраживања,
- обавезе према добављачима. Разумљиво је при том да се и овде ради како о обавезама према добављачима у земљи тако и о обавезама према добављачима у иностранству,
- стање према буџетима и фондовима по врстама буџета и врстама друштвених фондова са подацима о роковима доспелости,
- стање рекламација купаца па било да се ови књиже на терет ванредних расхода, или да се књиже на односни конто купца,
- стање одобрења примљених од добављача,
- стање судских спорова; а нарочито:
 - а) редовне камате,
 - б) затезне камате,
 - в) активне-позитивне камате,
 - г) негативне камате,
 - д) трошкови спора у редовном поступку,
 - ђ) трошкови спора у поступку по приговорима и жалбама,
 - е) трошкови спора у поступку извршења, и
 - ж) остали трошкови спора.
- стање кредита са прегледом доспелости појединих наплата и исплата, итд.

Као што се види, спектар питања на која се мора обратити посебна пажња у вези са реализацијом потраживања, на редовним, али зато сада веома честим, путем је веома обиман.

И управо у вези са тим, ваља истаћи неке посебне економскоправне аспекте везане за примену материјала при утужењу доспелих потраживања.

III — ПРИПРЕМА МАТЕРИЈАЛА ЗА ТУЖБУ:

Међу првим питањима ваља расправити питање, ко све учествује на припреми материјала, како се материјал припрема, која су значајна питања у вези са овим поступком, итд.

Рад на припремању материјала за подизање тужбеног захтева обично се поверава једном раднику — књиговођи финан-

сијског књиговодства — и то тако да овај не само припрема материјале за тужбени захтев, већ и да прати токове доспелости, да прати токове наших обавеза, а потом да врши перманентну примену свих доспелих тражбина и предаје надлежним органима. У пракси то иде најчешће овако:

Изврши се преглед конта купаца, а потом састави извод из пословних књига и то преда правним службама да покрену поступак за наплату путем суда.

Да ли је ово довољно?

Да би се уопште могло приступити покретање поступка за наплату потраживања преко суда, потребно је учинити следеће:

- 1) извршити преглед конта купаца у земљи,
- 2) извршити преглед конта добављача у земљи,
- 3) извршити преглед конта купаца у иностранству,
- 4) извршити преглед конта добављача у иностранству,
- 5) извршити преглед конта сумњивих и спорних потраживања,
- 6) прегледати све записнике рекламација и установити да ли при томе има каквог терећења или одобрења,
- 7) прегледати спроведене компензације,
- 8) прегледати спроведене асигнације,
- 9) прегледати извршене цесије,
- 10) прегледати одговарајући конта инвестиције где су се могле створити обавезе или потраживања.

Пошто се изврши преглед и анализа ових конта, ваља дати налог да се спроведу сва књижења, па тек онда издати одговарајући налог правној служби.

а) Документованост:

Успех реализације потраживања тужбеним захтевом преваходно зависи од тога како је извршена припрема овог и како је извршена документација.

У пракси се врло често документовање тужбеног захтева сведу на прилогу извода из конта купаца. При томе се заборавља на више чињеница. Могуће је да ми на конту 120-конту купаца, имамо потраживање али да при томе имамо обавезе на конту 220-конту добављача, па када ми утужимо наше потраживање да нам се ово оспори противпотраживањем. Осим тога, може да нам се догоди да постоје извесне преплате, па било да су оне последица редовног плаћања, плаћања путем компензације, асигнације, извршења, или плаћања клирингом. Јер, ма да је клириншко плаћање обављено ипак постоје извесне нерасчишћене ситуације, које свако пре подизања тужбеног захтева ваља расчитати.

Целисходност извода из пословних књига не мора да значи и тачност ово нарочито стога што се може десити да поједине фактуре нису достављене купцу или да их овај из буд којих разлога није примио. Осим тога, може се догодити да је купац рек-

ламирао какав рачун те нам у вези са тим књижним писмом учинио задужење, а да га ми из буд којих разлога или нисмо добили или нисмо прокњижили јер ово није дошло до одређеног финансијског књиговође. У свим таквим случајевима неминован је приговор нашем тужбеном захтеву који може имати за последицу не само дуговлачење, већ и често доводи до губљења трошкова спора.

Из овога произилази чињеница да је књиговођа који ради на припреми тужбених захтева обавезан да врши нужне пресеке стања и то тако, што ће све доспеле обавезе ставити на једној, а сва доспела потраживања на другој страни, а при том ће, за случај да постоје рекламације у току, било са стране купца или са стране добављача, које би евентуално реализацију потраживања тужбеним захтевом могле успорити, излучити.

Да би један тужбени захтев успео веома брзо, без приговора и без ризика за евентуално даље излагање трошковима спора како тужиоца тако и туженика, потребно је учинити следеће:

1. — салдирати стање потраживања од купца, односно одређеног купца-који се утужује.
2. — салдирати стање обавеза према том купцу, који нам је евентуални добављач.
3. — овако утврђено стање ставити у компензациони однос-однос пребијања кроз тужбени захтев, и на тај начин утужити само стварна наша потраживања.

Међутим, приликом стављања у преброј овако салдираних обавеза и потраживања, веома је значајно знати још и однос камата. За случај да вршимо обрачун сложених камата и при томе капитализиран захтев утужимо као главницу, ваља исто тако извршити и обрачун негативних камата нашем добављачу за оне рачуне које стављамо у пробој па и његова потраживања-нашу обавезу негативно капитализирајмо. Јер у противном ако се то тако не учини, може нам се такође догодити стављање приговора у циљу оспоравања. Истина је при том да нам је добављач могао доставити свој каматни лист, али то није одлучујуће за исход спора.

Када смо учинили све потребне радње на горе описани начин, тада на одређеном обрасцу стављамо захтев правној служби да покрене поступак за реализацију наплате потраживања путем суда.

Уз овај захтев достављамо:

1. — копије фактура које се утужују, односно преписе ових у 3 прим.
2. — преписе књижних писама, ако је ових било само у односу на купца, обзиром да ако нам је овај доставио такво терећење које смо решили у његову корист, ово можемо ставити на страни пребоја у захтеву,
3. — преписе евентуалних пословних писама која се односе на валуту, камату, надлежност суда, или која би могла по-

- служити као одлучујуће чињенице за разјашњење неког спорног питања,
4. — преписе уговора, ако ови постоје,
 5. — препис вирманских налога за она плаћања која се јављају као спорна кроз тужбени захтев,

Осим ових прилога, могу се јавити евентуално и други прилози. Из овога произилази да би ваљало дати један пример прикладног налога који се доставља правној служби.

б) *Пример налога правној служби за тужбу:*

Правној служби овог предузећа!
Изволите утужити следеће потраживање.

ДУЖНИК:

Дугује нам следеће:

1. — рн. 15 од 1. 2. 1969 год. на износ од	1000.000,00. —
2. — рн. 20 од 2. 2. 1969 год. на износ од	1500.000,00. —
3. — рн. 21 од 7. 2. 1969 год. на износ од	500.000,00. —
Свега	3000.000,00. —

Од овог потраживања умањити:

— налог за дел. сторно рн-а 15 у износу	15.00. —
— његов рн. 12 на износ од	20.00. —
— преплата	30.00. —

Свега: 65.00. —, па за тужбу
остаје укупно: 2.999.935,00. —

Прилози:

1. 3 копије фактура,
2. један примерак уговора

Руководилац финансијске
службе н. н.

Ово би био један најједноставнији пример налога правној служби. Међутим, ваља имати на уму да постоје знатно компликованији случајеви, па их стога у конкретном случају ваља тако и документовати. Компликованост се може само односити на стање прилога, али ће зато искусан правник затражити све оне прилоге који су одлучујући.

Оно што је битно, то је да на овај начин стављен налог не доводи до никакве забуне у изради тужби, а осим тога, ако се приложе означени прилози избија се могућност, под претпоставком да је све ово књижено и код купца, купцу да стави приговор и то тим пре што смо ми признали сва његова потраживања према нама и на тај начин извршили плаћање, а с друге стране

није у стању да оспорава да незна нашта се рачун односи, да овај није примио, да није имао времена за увид и изјашњење и сл.

в) *Став књижења;*

Пошто смо извршили раскњижење обавеза стављених у пребој, потребно је да извршимо даља потребна књижења у вези са чистим потраживањем од купаца, односно да са конта 120 — конта купаца у земљи (ако се ради о таквом купцу), пренесемо ово потраживање на конто 124-конто сумњивих и спорних потраживања.

Техника књижења би се могла спровести на следећи начин:

1) 124 — Сумњива и спорна потраживања од купаца	2.999,935,00.
120 — Купци у земљи	
пренос редовног потраживања	
на сумњива	2.999,935,00.
2) 124 — спорна и сумњива потраживања од купаца	200,00.
110 — главна благајна	
за трошкове спора у вези са тужбом	200,00.

Трећи став књижења може уследити тек пошто се изврши уплата, било да се ова уплата изврши у току принудног извршења, било да исплату изврши дужник у року који му суд оставља пошто изда платни налог за добровољно извршење чинидабе-у парзинозном року. Пхм претпоставком да је дужник исплатио потраживање после утежења-примања издатог платног налога, а пре принудног извршења, став књижења би могао изгледати овако:

3) 1000 — редован конто.	3.000.835,00. —
124 — сумњива и сп. потр. од куп.	3.000.135,00. —
787 — наплаћено камате-уплата од купаца	700,00. —

Међутим, може се десити, да купац не уплати добровољно ову своју обавезу у остављеном року од стране суда, па да смо обавезни да тражимо принудно извршење, тада ће се јавити накнадно књижење на конту 124. Књижење ће уследити само за онај део трошкова који су изазвани у даљем току поступка. Имајући у виду значај припреме материјала за наплату потраживања у поступку пред судовима, па у вези са тим и праћење разних других специфичних пословних промена, као што су питања у вези за рекламацијама, питања обрачуна камата, књижења каматних листова, спровођење компензација и слично, ваља посебну пажњу посветити лицу које ће на ове послове радити.

Благоје Ранчић

БИЛАНС

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САВП У НОВОМ САДУ НА ДАН 31. децембар
1970 године.

I, РАЧУН ИМОВИНЕ — БИЛАНС

АКТИВА

Конто	Назив конта	Износ
001	Некретнине — пословне просторије	19.367,33
003	Инвентар	31.886,15
361	Ситан инвентар	4.786,46
367	Библиотека	39.850,85
110	Благајна	974,30
100	Народна банка-жиро рачун	91.404,21
105	Народна банка-стамбени фонда	10.914,25
125	Адвокати	38.229,62
126	Адвокати у пензији чланови Фонда посмрт. Дужници	9.299,50 34.183,62
313	Канцеларијски материјал	751,70
	УКУПНА АКТИВА	281.647,99

ПАСИВА

120	Разни претплатници за „Гласник”	930,—
010	Исправка вредности инвентара	12.633,87
900	Имовина	64.722,62
901	Отписи ненаплативе чланарине	9.000,—
902	Покриће мањкова	7.987,20
903	Усавршавање материјалне базе Коморе	37.252,48
904	Ванредне помоћи	8.000,—
909	Средства за прославу педесет год, адв.	64.261,15
940	Фонд посмртнине	8.759,71
941	Стамбени фонда	10.914,25
7500	Обрачуната а не наплаћена чланарина	12.409,50
7502	Обрачунат а не наплаћен „Гласник”	1.462,—
7505	Обрачунато а не наплаћено за прославу	13.720,—
7892	Обрачуната а не наплаћена казна	489,—
	Веровници	29.106,21
	УКУПНО ПАСИВА	281.647,99

Шеф рачуноводства
Гавриловић Игњат

Благајник
Управног одбора
Будишин Иван

Председник
Управног одбора
Др Варади Јожеф

Б И Л А Н С

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ У НОВОМ САДУ НА ДАН 31 децембар
1970 године

II. РАЧУН ДОБИТКА И ГУБИТКА

П Р И М А Њ А		Предколона	Главна колона
7500	Наплаћена чланарина		96.560,—
7501	Наплаћен 1% к. доприноса		160.372,85
7502	Наплаћена претплата на „Гласник“		20.786,50
7505	Наплаћено за прославу		35.240,—
7892	Наплаћена новчана казна		3.552,50
7893	Наплаћено од огласа у „Гласнику“		960,—
7894	Наплаћено од станарине		720,—
7899	Наплаћена разна примања		12.589,—
	УКУПНА ПРИМАЊА:		330.780,85
И З Д А В А Њ А			
	Укупни трошкови		217.028,60
460	Лични доходак радника	70.290,—	
463	Хонорар функционера	9.100,—	
461	Доприноси на горња лична при,	43.930,75	
414	Фонд за оправку зграда	360,—	
40	Огрев, осветљење, вода, смеће	3.189,75	
412	Поштанско-телеф. тр. и трш. плат. пр.	7.129,60	
408	Канцеларијски материјал и часописи	3.991,05	
451	Чланарина Савезу	24.914,—	
430	Дневнице и путни трошкови	34.280,60	
425	Осигурање	212,35	
415	Одржавање годишње скупштине	4.563,30	
426	Оправка инвентара	1.083,—	
429	Помоћ удовама бивших адвоката	3.600,—	
	Остали издаци	10.384,20	
	Трошкови уређења „Гласника“		49.491,10
435	Ауторски хонорар	19.099,—	
4298	Штампање „Гласника“ и експеди.	30.392,—	
890	Вишак на примањима		64.261,15
	УКУПНА ИЗДАВАЊА		330.780,85
Шеф рачуноводства		Благајник	Председник
Гавриловић Игњат		Управног одбора Будишин Иван	Управног одбора Др Варади Јожеф

Тужба је основано подигнута ако се издати акцептни налог није посредстава на рачуну дужника. (Решење Врх. привр. суда Сл. број 2384/70-3).

Издати платни налог за плаћање износа од 91.427,90 дин. тужени је у целости оспорио приговорима наводећи да је пре покретања спора ради измирења утуженог дуга издао акцептни налог, а у току спора је истакао приговор урачунавања.

После поднесене тужбе странке су сравнивањем пословних књига утврдиле, да је на дан подношења тужбе дуг износио утужени износ од 91.427,90 дин, да је тужени у току спора исплатио: износ од 59.800,70 и да је после тога извршена компензација за износ од 14.392,60, па је услед тога тужилац свој првобитни тужбени захтев свео на остатак од 17.234,60, за који је износ тужени повукао приговоре.

Првостепени суд је странкама трошкове сразмерно признао налазећи да је тужени успео у оном делу у коме је тужилац повукао тужбу.

Другостепени суд је међутим поводом жалбе тужиоца преиначио решење о трошковима и тужиоцу признао у целости трошкове мандатног и редовног поступка.

Тужени је прво истакао да је дуг намирио акцептним налозима али је доцније утврђено да тужилац акцептне налоге није могао реализовати с обзиром да тужени није имао покриће на свом жиро рачуну. Према томе, тужилац је основано подигао тужбу за цело утужени износ па му стога и припадају трошкови мандатног поступка обрачунати према целом износу.

Пошто је тужени у току спора исплатио делимично свој дуг и пошто је тужилац одмах затим поднеском у том делу повукао тужбу, тужиоцу припадају и трошкови редовног поступка, који су одмерени према трошковнику који је поднео на рочишту (чл. 153. ЗПП), а не у жалби".

Припремни поднесак поднесен на захтев суда не може се сматрати одговором на тужбу и не подлеже

плаћању таксе. (Реш. Врх. привр. суда Сл. број 2242/70-4).

Тужени није дао писмени одговор на тужбу и ако је био на то позван у позиву за расправу, а на расправи је оспорио тужбени захтев и предложио да се исти одбије а тужилац обавезе на плаћање парничних трошкова.

Суд је на расправи туженог обавезао да засебним писменим под-

неском изнесе све наводе које је усмено изнео на расправи, па је суд за овај поднесак наплатио таксу као за одговор на тужбу.

Поводом жалбе туженог другостепени суд је налог за плаћање таксе укинуо из следећих разлога:

„По одредбама члана 274. ЗПП председник већа може захтевати од туженог пре заказаног припремног рочишта да поднесе одговор на тужбу, ако би због сложености спора или због већег броја захтева стављених у тужби било целисходно да се тужени писмено изјасни о наводима у тужби.

У конкретном случају председник већа је уз позив на припремно рочиште позвао туженог да у року од 8 дана поднесе одговор на тужбу. Тужени том позиву није удовољио, већ је на рочишту од 7. априла 1970. године изнео своје становиште у погледу тужбеног захтева и то је унето у записник. Када је суд на том рочишту донео решење да тужени засебним поднеском изнесе све наводе које је изнео на рочишту да би се тужиоцу дала могућност да се на исте изјасни, тужени је удовољио том решењу и поднеском од 8. априла 1970. образложио свој став.

По становишту Врховног привредног суда овај припремни поднесак туженог не може се сматрати одговором на тужбу, пошто је одговор на тужбу већ дао усмено на рочишту. Према томе ради се о поднеску датом на захтев суда па с обзиром да се на поднеске који се подносе суду у току поступка не плаћа такса, то је неосновано побијано решење којим је туженом наложено плаћање редовне и казнене таксе због доцње у плаћању."

Имовинскоправни захтев. (ВСВ бр. Кж. 814/970).

Неимовинску штету, поводом поднетог имовинскоправног захтева, суд одлучује по слободној оцени, па установљење такве штете није потребно и нужно извођење доказа вештачењем о висини те штете.

Кривично дело недозвољене трговине. (ВСВ бр. Кж. 981/970).

I. ст. суд је ослободио оптуженог крив. дела из чл. 226 ст. 4 КЗ, недозвољене трговине. Јавни тужилац је уложио жалбу, која је као неоснована одбијена, а из разлога:

Када је оптужени на основу писменог овлашћења привредне организације продавао њену робу, као и када је продавао робу индивидуалних произвођача на основу њиховог писменог пуномоћја, онда у таквим његовим радњама нема елементарна кривичног дела недозвољене трговине из чл. 226. ст. 4 КЗ.

Радник коме је престао рад у смислу чл. 103 озро има право да тражи да се врати на рад ако се понова отвори то радно или слично радно место. (ВСВ бр. Гзз. 73/970).

I. ст. пресудом обвезана је радна организација да тужитеља врати на радно место. Уложену жалбу је одбио II. ст. суд. Јавни тужилац САПВ ставио је захтев за заштиту законитости, који је одбијен са разлога:

Према члану 104 ОЗРО радник коме је престао рад у радној организацији у смислу чл. 103 овог закона или трајнијег смањења обима рада или пословања има право да поново ступи на рад у радну организацију ако радна заједница у року од 1 године од дана престанка рада поново уведе радно место односно ако уведе слично радно место или повећа број радника на радном месту, радник по својим радним способностима задовољава захтеве таквос радног места.

Овај пропис треба тако тумачити да радник коме је радни однос престао у смислу чл. 103 ОЗРО или због трајнијег смањења опсега рада или пословања, има право поново ступити на рад и у том случају ка-

да се у року од 1 године упразни место које одговара радном месту на коме је радник био пре разрешења, под условом да радна заједница одлучи да попуни упражњено радно место и да радник по својим способностима задовољава захтеве тог радног места.

Накнада штете због претрпљених психичких болова и приговор за урачунавање за штету коју је тужени претрпео услед насталог оштећења на возилу. (ВСВ. Гж. 933/70).

I. ст. суд је досудио тужиоцима накнаду штете због претрпљених психичких болова а због губитка свог оца који је погинуо у саобраћајној несрећи у којој је и он био у поједнакој сразмери крив. Тужени је уложио жалбу, која је уважена, па је I. ст. пресуда укинута а из разлога:

Кад је правни претходник тужилаца-оштећених погинуо у саобраћајном удесу и својом кривицом, па ови од штетника остварују своје право на накнаду неимовинске штете због психичких болова, онда штетник има право у спору да стави приговор пребијања за накнаду своје штете коју је претрпео на возилу, али у том случају тужиоци одговарају само до висине свог наведеног дела. Уколико њихов правни претходник није имао никакве имовине, они неће одговарати туженику за штету коју је овај претрпео на свом возилу ни за онај део штете који би се имао приписати кривци покојника. Како I. ст. суд није рашчистио сва ова питања, то је ваљало жалбу уважити и I. ст. пресуду укинута.

Уговор о доживотном издржавању. (ВСВ. бр. Гж. 1516/970).

I. ст. суд је одбио тужбу тужитељице ради раскида уговора о доживотном издржавању. Тужитељица је поднела жалбу, која је основана, I. ст. пресуда укинута а из разлога:

Прималац издржавања може захтевати раскид уговора о доживотном издржавању по основу промењених прилика у смислу чл. 126 ст. 1 Закона о наслеђивању и кад исти

због кривичних дела учињених на његову штету од стране даваоца издржавања и чланова његовог домаћинства није више у могућности да користи део куће на коју по уговору о издржавању има право.

Накнада штете. (ВСВ. бр. Гж. 1116/70).

Тужени је обвезан био I. ст. пресудом да плати износ од 3.773 нд. На име накнаде штете за оштећени моторцикл. Тужени је уложио жалбу која је делимично уважена, I. ст. пресуда у том делу укинута, а из разлога:

Оштећени има право на натуралну реституцију односно њен новчани еквивалент, али само до границе висине штете, јер вредност ситуације не може бити већа од висине накнаде за случај потпуног уништења ствари, а која се рачуна према прометној вредности ствари у моменту пресуђења и стању ствари у коме је она била у часу удела. Због тога реституција, па ни њеној новчаној еквиваленцији, нема места уколико се њоме прелазе границе висине штете, јер се у таквом случају и не ради о репарацији штете него о обогатењу без основа на страни оштећеног а на терет штетника.

Ако се тражи повраћај у пребашње стање због пропуштања рочишта на коме је донесена пресуда због изостанка није потребно да се истовремено подноси и жалба на ту пресуду (Реш. Врх. привр. суда Сл. бр. 130/71)

Тужени је поднео предлог за повраћај у пребашње стање због пропуштања рочишта за главну усмену расправу на коме је по предлогу тужиоца донесена пресуда због изостанка.

Овај предлог је суд одбацио као недопуштен сматрајући да је тужени био обавезан да истовремено са поднесеним предлогом за повраћај у пребашње стање, поднесе и жалбу на пресуду због изостанка.

Ово је решење поводом жалбе туженог укинуо другостепени суд и предмет вратио на одлучивање по предлогу.—

Из образложења:

„Према чл. 106. Зпш суд може дозволити повраћај у пребашње стање ако оцени да постоје оправдани разлози за пропуштање рока или рочишта. Према ставу 2. истог члана када се дозволи повраћај у пребашње стање, парница се враћа у оно стање у коме се налазила пре пропуштања и укидају се све одлуке које је суд због пропуштања донео.—

У конкретном случају тужени је пропустио рочиште на коме је донета пресуда због изостанка. Стога тужени тражи повраћај у пребашње стање због пропуштања рочишта па није ни требало да подноси жалбу против пресуде, односно наступање правоснажности те пресуде не спречава туженог да тражи повраћај у пребашње стање, нити је то сметња да суд дозволи повраћај у пребашње стање, ако нађе да је тужени из оправданих разлога пропустио рочиште. Ако суд дозволи повраћај у пребашње стање, парница се враћа у оно стање у коме се налазила пре пропуштања и укидају се све одлуке које је суд због пропуштања донео.—

Друга би ствар била да је тужени тражио повраћај у пребашње стање због пропуштања рока за подношење жалбе, јер би тада у смислу чл. 107. став 4 ЗПП био дужан да истовремено са предлогом за повраћај у пребашње стање поднесе и жалбу.“

Ако се ради о међусобном односу странака онда упис у регистар привредних организација није сам по себи довољан доказ о некој одлучној чињеници (Реш. Врх. привр. суда Сл. бр. 1536/70)

Тужилац пословно удружење тражио је поднесеним тужбених захтевом да му тужени плати одређени износ као део пословног губитка који туженог терети као члана тужилачког пословног удружења.—

Тужени се бранио да са тужиоцем не стоји у правном односу јер да није постао члан тужилачког пословног удружења, у вези чега је тужилац изнео да је тужени био уписан у регистар привредних организација као члан.—

Првостепени суд је уважио тужбени захтев полазећи са становишта да тужени није приговорио упису у регистар свога чланства који је упис извршио тужилац.—

Поводом жалбе другостепени суд је ову пресуду укинуо и предмет вратио на поновни поступак ради допуне чињеничног стања.—

Из образложења:

„По мишљењу овог суда на основу изведеног доказа и то увидом у извод из регистра привредних организација није се могло са сигурношћу утврдити да је тужени био члан тужиоца. Ово утолико пре што тужени тврди да му односно решење регистарског суда није било ни достављено. У конкретном случају ради се о међусобним односима странака а не о захтеву трећих лица по основу уписа у регистар, те сам упис туженог у регистар привредних организација није сам по себи доказ у односу на тужиоца да је тужени био његов члан, већ би тај доказ могао бити евентуално од утицаја у односу на треће лице.”

После наступелог пребоја тражбина неспорно је истицање приговора застарелости потраживања (Пресуда Врх. привр. суда Сл. број 1930/70—3)

Првостепени суд је одбио захтев тужиоца да му тужени плати износ од 41.387,15 јер је нашао да тужилац дугује туженом износ од 41.387,15 на име обрачунатих камата за 1965, 1966. и 1967. годину, а при том је истовремено одбио приговор застарелости истакнут од стране тужиоца јер је нашао да је наступио прекид застарног рока од 3 године.—

Ову је пресуду потврдио другостепени суд поводом жалбе тужиоца, али из других разлога.—

Из образложења:

„Из извода из пословних књига тужиоца произлази да је утужено потраживање тужиоца доспело у 1968. години, док је између странака неспорно да тражбина туженог у износу од 41.387,15 дин. потиче од обрачунатих камата из 1965, 1966. и 1967. године. Према томе изведеног произлази да је тражбина туженог већ постојала у моменту ка-

да је настала тражбина тужиоца. Врховни привредни суд налази да с обзиром на наведене чињенице су се тужиочево и тужениково потраживање пребила у часу сусретања тј. у 1968. години, те да је пребијањем износа од 41.387,15 дин. који износ тужени потражује од тужиоца на име обрачунатих камата, тражбина тужиоца до наведеног износа престала да постоји, у моменту пребијања тј. у 1968. години. Из тих разлога овај суд налази да је истакнути присовј тужиоца о застарелости потраживања туженог у износу од 41.387,15 дин. неоснован, јер није одлучно када је тужени истакао компензациони приговор ни да ли је настао прекид застарелости, већ како је напред истакнуто, да ли је тужениково противпотраживање постојало и било основано у часу када је настало тужиочево потраживање.”

Промет половним аутомобилима подлеже обавезе плаћања пореза на промет (Пресуда Врх. привр. суда Урж. бр. 75/70.3)

Првостепени суд је потврдио решење надлежне службе друштвеног књиговодства којим је тужиоцу наложено да обрачуна порез на промет приликом продаје половних аутомобила.—

Ову је пресуду потврдио другостепени суд поводом жалбе тужиоца.—

Из образложења:

„Према чл. 20 Основног закона о порезу на промет под порезом на промет робом на мало на који се може уводити порез на промет, подразумева се промет производа остварених непосредно са потрошачима. Свака продаја коју изврши трговинска привредна организација на мало сматра се продајом непосредно потрошачу. У аутентичном тумачењу члана 20 став 1 и 2 цитираног Закона и чл. 2 став 1 тач. 1 и 3 Закона о тарифи савезног пореза на промет објављеног у Службеном листу број 52/69 наведено је, да се савезни порез на промет, те републички и општински порез на промет робе на мало плаћа на сваки промет производа нових или употребљених када се тај промет обавља непосредно са потрошачима од стране трговинских организација

као и других организација. Из тога произлази да је првостепени суд заузео правилно становиште када је нашао да је тужилац дужан да у овом случају продаје половних возила плати означени износ на име пореза на промет.—

При томе је без утицаја да је на то возило већ једном плаћен порез на промет.”

Преузимање без приговора друге робе од уговорене и ћутање за дуже време представља конклуцентну радњу у смислу пријема робе без приговора. (Пресуда Врх. суда Југославије Гз. бро: 64/1970)

Тужилац је за рачун туженог у иностранству набавио и туженом испоручио расхладни базен већег капацитета од уговореног, а тужени није одбио пријем нити је ставио приговор на већу цену када је примио фактуру, а у покренутом спору одбио је да плати разлику између уговорене и фактурисане веће цене.—

Другостепеном пресудом тужени је био обавезан на плаћање ове разлике, а поводом ове пресуде подигнут је захтев за заштиту законитости, које је одбијен од стране Врховног суда Југославије.—

Из образложења:

„Становниште захтева за заштиту законитости није основано ни са материјално-правног становишта. Наиме, кад је тужени примио расхладни базен, могао је видети да је испоручени базен већег капацитета од нарученог, па је требало да у разумном року обавести о том тужиоца, те да му испоручени базен стави на располагање. Али, он то није учинио ни тада ни непосредно после пријема рачуна, дакле ни за 6 односно 5 месеци. У трговинском промету робом тако дуго не истицање приговора на послату робу није нормално, па ваља узети да такво понашање представља конклуцентну радњу у смислу пријема робе без преговора. То тим пре што ни тужилац не би могао, после толиког протека времена, евентуално ставити приговор свом иностраном испоручиоцу. С обзиром на све наведено, понашање туженог у односу на тужиоца не може се сматрати ни савесним (Општа узанса бр. 3), па је и стога његов, сувише задоцнели, приговор неумесан.—

Према томе не стоје повреде закона на које се указује у захтеву за заштиту законитости, па је тај захтев ваљало одбити — чл. 395. ст. 2 ЗПП.”

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду која је одржана 3. IV 1971. године донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника, секретара, и благајника о раду Коморе.

2) Предлажу се за чланове Савета МУА ове Коморе Др Жељко Варади адвокат из Зрењанина и Милорад Ботић адвокат из Новог Сада.

3) Узет је на знање извештај да ће се Конгрес Међународне уније адвоката одржати од 25. до 29. јула 1971. године у Паризу.

4) Прихваћен је годишњи извештај о раду органа коморе у 1970. години.

5) Изабран је Уређивачки савет „Гласника” у саставу: Воргић Др Никола, декан Правног факултета у Новом Саду,

Петрић Др Бранко судија Врховног суда Војводине у Новом Саду, Курбатвински Јерко судија Вишег привредног суда у Новом Саду, Бакић Милош секретар Покрајинског извршног већа у Новом Саду, Керпел Др Густав адвокат у пензији из Вршца, Др Стојан Михајловић адвокат у Зрењанину, Ружа Дулић адвокат у Суботици, Коша Иштван адвокатски приправник у Новом Саду и Милорад Ботић адвокат у Новом Саду главни и одговорни уредник.

6) Сазвана је редовна годишња скупштина Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду за дан 15. мај 1971. године која ће се одржати у СОМБОРУ у просторијама бивше жупаније, са почетком у 9. часова. Позив са дневним редом биће објављен у „Гласнику“ бр. 5.

7) Решевано је о молбама за упис у именик адвоката.

8) Решењем бр. 118/71 уписан је у именик адвокатских приправника Срчон Славко са адвокатско приправничком вежбом код Видаковић Људевита адвоката у Сомбору са даном 3. IV 1971. године.

9) Решењем бр. 126/1971 уписана је у именик адв. прип. Хорват Едит са адв. прип. вежбом код Колесар Др Петра адвоката у Новом Саду са даном 3. IV 1971. године.

10) Решењем бр. 128/1971 брисан је из именика адвоката Молкуц Мојсе адвокат из Зрењанина са даном 31. III 1971. године. За преузиматеља одређен је Лападат Ливијус адвокат у Зрењанину. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

11) Решењем бр. 133/1971 брише се из именика адв. прип. Јајић Бура адв. прип. из Сечња са адв. прип. вежбом код Бабић Данила адвоката у Сечњу са даном 24. III 1971. године, јер је уписан у именик адвоката.

12) Решењем бр. 122/1971 узето је на знање да је Добросављев Милан адвокатски приправник из Новог Сада са вежбом код Кромпић Станка адвоката у Новом Саду са 25. III 1971. године прекинуо адв. прип. вежбу због одслужења редовног војног рока.

13) Решењем бр. 132/1971 узето је на знање да је Лукић Лазар адвокатски приправник из Новог Сада са адв. прип. вежбом код Јовичин Александар адвоката у Новом Саду прекинуо са 25. II 1971. године, због одслужења редовног војног рока.

14) Решењем бр. 114/1971 брише се из именика адвоката Др Милош Влаховић адвокат у Бечеју са даном 1. IV 1971. године, због пензионисања. За преузиматеља је одређен Предин Лазар адвокат у Бечеју. Задржава чланство у Фонду посмртнине.

15) Решењем бр. 117/1971 оболелом адвокату Шикопарија Лазару из Жабља одређен је привремени заменик, Марковић Емил адвокат у Чуругу.

УПРАВНИ ОДБОР АК У САПВ

ПОЗИВ

На основу чл. 81 тач. 1—2 Закона о адвокатури и чл. 19 Статута Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду, Управни одбор Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду, с а з и в а

РЕДОВНУ ГОДИШЊУ СКУПШТИНУ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ У НОВОМ САДУ

Скупштина ће се одржати у суботу 15. маја 1971. године у С О М - Б О Р У, у свечаној сали Скупштине општине („Жупанија”), са почетком у 9 часова, са следећим,

ДНЕВНИМ РЕДОМ:

- 1) Отварање Скупштине и утврђивање броја присутних чланова,
- 2) Избор радног председништва,
- 3) Читање записника Скупштине од 6. IV 1970. године одржане у Новом Саду,
- 4) Извешта Управног одбора о раду свих органа Коморе у 1970. години, који је објављен у броју 5 „Гласника” за 1971. годину (Извештај: Др Јожеф Варади),
- 5) Завршни рачун Адвокатске коморе у САПВ за 1970. годину, који је објављен у броју 5 „Гласника” за 1971. годину (Извештај: Иван Будишин, благајник),
- 6) Извештај Комисије за преглед финансијског пословања за 1970. годину (извештај: Др Јулије Кениг, председник Комисије за преглед финансијског пословања),
- 7) Предлог Финансијског плана прихода и расхода Адвокатске коморе у САПВ, који је објављен у броју 1 „Гласника за 1971. годину и предлог о измени начина финансирања и повишења посмртнине (извештај: Иван Будишин, благајник),
- 8) Покрајински Закон о адвокатури у другој правној служби (извештај: Стеван Рончевић),
- 9) О прослави 50-годишњице Адвокатске коморе Војводине (извештај: Милорад Ботић),
- 10) Доношење одалуке о увођењу самодоприноса за фонд ради одржавања Конгреса Међународне уније адвоката у Југославији (извештај: Албе Филиповић),
- 11) Продужење уговора о колективном осигурању адвоката (извештај: др Федор Аранички),
- 12) Дискусија по извештајима и закључци.

Право учешћа на Скупштини имају сви адвокати чланови Коморе, изабрани чланови Савета по Покрајинској скупштини и делегирани представници Удружења адвокатских приправника у САПВ.

Ако се у заказано време не скупи довољан број чланова Скупштина ће се одржати, сходно члану 20 Статута коморе, са почетком један час касније, без обзира на број присутних.

Управни одбор позива све адвокате, чланове Коморе да узму учешћа у раду Скупштине.

Обавештења техничке природе биће благовремено достављена радним одборима адвоката и адвокатских приправника.

Из седнице Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду одржане 3. априла 1971. године.

СЕКРЕТАР

УПРАВНОГ ОДБОРА

Стеван Рончевић

ПРЕДСЕДНИК

УПРАВНОГ ОДБОРА

Др Јожеф Варади

ПОШТАНСКИ БРОЈЕВИ ВЕБИХ ПОШТА У ВОЈВОДИНИ (III)

ПАЧИР — 24342	СТАЈИЉЕВО — 23204
ПАЛИЉ — 24413	СТАНИШИЉ — 25284
ПАДЕЈ — 37257	СТАПАР — 25240
ПАНЧЕВО — 26000	СТАРА ПАЗОВА — 22300
ПАВЛИШ — 26333	СТАРЧЕВО — 26232
ПЕЉИЊИЦА — 22410	СТАРИ БАНОВЦИ — 22305
ПЕРЛЕЗ — 23260	СТАРИ СЛАНКАМЕН —
ПЕТРОВАРАДИН — 21121	22329
ПИВНИЦЕ — 21469	СТЕЈАНОВЦИ — 22405
ПЛАЊИШТЕ — 26360	СТЕПАНОВИЉЕВО — 21212
ПЛАТИЧЕВО — 22420	СТРАЖА (Банат) — 26345
ПЛАВНА — 21428	СУБОТИЦА — 24000
ПРИГРЕВИЦА — 25263	СУБОТИШТЕ — 22414
ПУТНИЦИ — 22404	СУРЧИН — 11271
РАДИЧЕВИЉ — 21225	СУРДУК — 22307
РАСТИНА — 25283	СВЕТОЗАР МИЛЕТИЉ —
РАТКОВО — 25253	25211
РАВНО СЕЛО — 21471	СВИЛОЈЕВО — 25265
РИБИЦА — 25280	ШАЈКАШ — 21244
РУМА — 22400	ШАШИНЦИ — 22425
РУМЕНКА — 21201	ШИД — 22240
РУСКИ КРСТУР — 25233	ТАРАШ — 23209
САКУЛЕ — 26206	ТАВАНКУТ — 24214
САМОШ — 26350	ТЕЛЕЧКА — 25222
САНАД — 23331	ТЕМЕРИН — 21235
САВИНО СЕЛО — 21467	ТИТЕЛ — 21240
СЕЧАЊ — 23240	ТОМАШЕВАЦ — 23262
СЕФКЕРИН — 26203	ТОРДА — 23214
СЕЛЕНЧА — 21425	ТОРЊОШ — 24352
СЕЛЕУШ — 26351	ТОВАРИШЕВО — 21424
СЕНТА — 24400	ТУРИЈА — 21215
СИЛБАШ — 21433	УГРИНОВЦИ — 32314
СИРИГ — 21214	УЉМА — 26330
СИВАЦ — 25223	УЗДИН — 26216
СОМБОР — 25000	ВАЈСКА — 21426
СОНТА — 25264	ВЕЛИКО СРЕДИШТЕ —
СРБОБРАН — 21480	26334
СРЕМСКА КАМЕНИЦА —	ВЕТЕРНИК — 21203
21208	ВИЛОВО — 21246
СРЕМСКА МИТРОВИЦА —	ВРАЂЕВ ГАЈ — 26348
22000	ВРБАС — 21460
СРЕМСКА РАЧА — 22247	ВРДНИК — 22408
СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ —	ВРШАЦ — 26300
21205	ЗАГАЦИЦА — 26344
СРЕМСКИ МИХАЉЕВЦИ —	ЗЕМУН — 11080
22413	ЗМАЈЕВО — 21213
СРПСКА ЦРЊА — 23220	ЗРЕЊАНИН — 23000
СРПСКИ ИТЕБЕЈ — 23233	ЖАБАЉ — 21320
СРПСКИ МИЛЕТИЉ — 25244	ЖИТИШТЕ — 23210

Молимо све адвокате да дођу у Сомбор, 15. маја 1971. на редовну Скупштину Адвокатске Коморе у САПВ, која ће се одржати у свечаној сали Скупштине Општине у згради Б. жупаније.

После Скупштине одржаће се заједнички ручак у сали ресторана „СЛОБОДА”, у Сомбору. Позива све адвокате да присуствују заједничком ручку. Цена ручка је врло скромна.

Сви они који желе да на Скупштину дођу још 14. маја 1971. и да преноће у Сомбору нека се јаве до 3. маја 1971. Адвокатској Комори или телеграмом или на телефон 42-201. да би им се осигурало преноћиште, ако то желе.

„ГЛАСНИК” излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у САПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник. Коста Хаџи, уредник, Славко Мишић, Оливер Новаквић и Золтан Корхеџ чланови одбора / Одговорни уредник: Милорад Ботић, адвокат, Нови Сад, Нар. Хероја 6 / Текући рачун: 657-8,419 / Годишња претплата 40 н. д. / Цена једног броја 5. н. д. / Штампа: Штампарија „Будућност”, Нови Сад, Шумадијска 12

